

DE OORLOG, 13 oktober 1914
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27846]

[Dinsdag 13 October 1914]

Inhoudsopgave 13 oktober 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27846]	1
DE OORLOG De val van Antwerpen. – De neutraliteit van België en Engeland. – De Conventie van Genève en de Montenegrijnen.	2
Op het Westelijk oorlogstooneel.	2
De val van Antwerpen.	2
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	2
De terugtocht der Russen.	2
Krijgsverrichtingen van de Russische legers.	3
Op Zee.	3
Een Engelsch protest.	3
DUITSCHLAND.	4
De schending der Belgische neutraliteit en Engeland.	4
Weezen uit Anwerpen.	6
Nederland en de Oorlog.	6
Een dankbetuiging.	6
Grensverkeer.	6
Onze Scheepvaart.	6
Prijzenraad te Bordeaux.	7
Mosselen.	7
Voor de uitgeweken onderwijzers en onderwijzeressen.	7
Onze soldaten.	8
De huisdieren.	8
Pater Sombroek niet gefusilleerd.	8
Belgische kinderen.	8
Geïnterneerden.	9
Gewonde geïnterneerden.	9
Depot van levensmiddelen voor de Belgische vluchtelingen.	9
Laatste Berichten.	10
Op het Westelijk oorlogstooneel.	10
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	10
Officieel Duitsch communiqué	10
LUXEMBURG.	10
Vorstelijke verpleegster.	10
Belgische vluchtelingen.	10
Een vergeefsche poging.	10
De geïnterneerden.	10
Roosendaal.	10
Gewonde Belgische soldaten.	11
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27846]	11
Op het Westelijk oorlogstooneel.	11
De val van Antwerpen.	11
De Engelsche troepen in Antwerpen.	11
Fransche berichten.	12
DE OORLOG De algemeene toestand. – De val van Antwerpen. – Berichten van het Westelijke en Oostelijke oorlogstooneel. – Brieven en mededeelingen uit de oorlogvoerende landen.	12
De algemeene toestand.	12
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	12
Oostenrijksche berichten.	12
Russisch communiqué.	13
Op Zee.	13
De "Emden".	13
Een Russische kruiser getorpedeerd.	13
DUITSCHLAND.	13
Bismarck's "Gedanken und Erinnerungen".	13
BELGIE.	13
Voor de vluchtelingen.	13
Lotgevallen van een Russisch geneesheer.	13
ENGELAND.	14
Belgische vluchtelingen.	14

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 oktober 1914

Het einde van den oorlog.	14
De recruteering.	14
Een rede van Curzon.	14
FRANKRIJK.	14
Moed en gemoedelijkheid. - Kritiek. - De dooden. -	14
De veroverde vaandels.	17
Practisch.	17
RUSLAND.	17
De toestand in Rusland.	17
Duitsche berichten.	18
Moderne Ontploffingsmiddelen.	18
OOSTENRIJK.	20
Generaal Auffenberg.	20
De moordenaars van aartshertog Franz Ferdinand.	20
ROEMENIE.	21
Koning Carol.	21
TURKIJE.	21
Een proclamatie.	21
PORTUCAL.	21
Portugal en de oorlog.	21
Duitschland en Portugal.	22
ZWITSERLAND.	22
Als het spookt aan de grenzen.	22
VEREENIGDE STATEN.	23
Geen bemiddeling.	23
TELEGRAMMEN.	23
Koning Carol †.	23
Minister Di San Giuliano.	24
Van Dag tot Dag.	24
Amerikaansche onzijdigheid.	24
ONDER DE STREEP.	25
Bij een weg.	25
Permanente versterkingen in den modernen oorlog.	26
Allerlei.	28
Fouragères.	28
- D - Poincaré aan het front. -	28
De naam van den oorlog.	29
- □ - Mo.	29
- O - Engelsche oorlogs-lectuur.	29
Nederland en de Oorlog.	29
Nederlandsche Anti-Oorlog Raad.	29
Andere hooge plichten wachten eveneens op vervulling!	29
BELGIE-HOLLAND.	33
Van elders.	33
Roomsche Belgische kinderen.	34
Uit Bergen-op-Zoom.	34
Inlichtingen Vluchtelingen.	35
Een dankbetuiging van den Belgischen gezant.	35
Voor de vluchtelingen in Engeland.	35
De Antwerpsche gevangenen.	35

5

EDITIE VAN 2 UUR.

**DE OORLOG De val van Antwerpen. - De neutraliteit van België en Engeland. - De
Conventie van Genève en de Montenegrijnen.**

10

Op het Westelijk oorlogstooneel.

De val van Antwerpen.

(Van een onzer correspondenten.) Roosendaal, 12 October.

15

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

De terugtocht der Russen.

WEENEN, 12 Oct. (W. B.) De oorlogscorrespondenten melden, dat de terugtrekkende beweging der Russen zoowel in Galicië als ook noordelijk van de Weichsel voortduurt. De Oostenrijksch-Duitsche troepen zitten den terugtrekkenden Russen voortdurend op de hielen. De vervolging van den vijand wordt ten krachtigste voortgezet en in vele

20

25 steden waar nog voor enkele dagen de Russische bezetting en het door de Russische
generaals ingestelde bestuur oppermachtig was, fungeeren reeds weder de
Oostenrijksche overheden, wier eerste taak is de schade, door het Russische
tusschenbestuur aangericht, weer goed te maken. De door de Russen verwoeste
30 telegraaflijnen, bruggen, spoorwegen zijn hersteld; het spoorwegverkeer vindt weer
plaats. Aangemoedigd door den terugkeer der ambtenaren, zoeken ook vele vluchtelingen
de verlaten woonsteden weer op. In het algemeen hebben de Russen niet erg
huisgehouden. De overheden berichten, dat zelfs de Kozakken, afgezien van de schade,
door hun onzindelijkheid aangericht, zich menschelijk gedroegen.

Krijgsverrichtingen van de Russische legers.

35 De Russische legatie te 's-Gravenhage ontving de volgende mededeelingen omtrent de
krijgsverrichtingen der Russische legers. Op het Oost-Pruisische front geen
veranderingen van beteekenis. In het zuiden van Polen hebben den 10en October alleen
ontmoetingen plaats gehad van de Russische en Duitsche voorhoeden. In Galicië heeft
de Russische ruitery een Oostenrijksch-Hongaarsche divisie ontmoet te Yavornik, ten
Westen van Przemysl.

Op Zee.

40 **Een Engelsch protest.**

Vanwege het Engelsche gezantschap wordt het volgende medegedeeld:
Zijner Majesteits Regeering acht het haar plicht de aandacht van de Nederlandsche
Regeering te vestigen op de handelwijze der Duitsche marine-autoriteiten, die in
volle zee mijnen doen leggen op niet alleen naar Britsche, maar ook naar neutrale
45 havens roerende handelswegen, zonder dat daarmee een bepaalde militaire verrichting
gebaat wordt. Zijner Majesteits Regeering heeft reden te gelooven dat
visschersbooten, misschien als neutrale vermomd, voor dit doel gebruikt worden en
deze mijnen leggen onder den schijn van, als gewoonlijk, op de vischvangst uit te
zijn. In verscheidene gevallen zijn mijnen gevonden op zelfs 50 mijlen van de kust.
50 Voor zoover men tot nu toe heeft kunnen nagaan, heeft deze wijze van doen sinds het
begin van den oorlog den ondergang veroorzaakt van acht neutrale en zeven Britsche
koopvaardij- en visschersschepen en het verlies van een zestig levens van neutrale en
niet ten strijd geruste personen.

55 In het wilde weg en in grooten getale mijnen te leggen in open zee, zonder in het
minst zich te bekommeren om de gevaren voor de vreedzame scheepvaart, is een
flagrante schending van de aangenomen volkenrechtelijke beginselen, en strijdig met
de eerste voorschriften der humaniteit. Het is bovendien in lijnrechte tegenspraak
met de woorden van baron Marshall von Bieberstein, die als eerste Duitsche
gedelegeerde ter Vredesconferentie van 1907 als volgt zich uitte:

60 "Wij zijn niet voornemens, indien ik een uitdrukking van den Britschen gedelegeerde
gebruiken mag, "kwistig mijnen te zaaien op iedere zee". Wij zijn niet de leer
toegedaan dat alles wat niet uitdrukkelijk is verboden, zou geoorloofd zijn".
De vrijheid der zee voor vreedzaam handelsverkeer is een vaststaand en algemeen
aanvaard beginsel. Dit feit is nooit duidelijker erkend dan in de woorden van het
65 verslag van de derde commissie der tweede vredesconferentie, dat handelde over het
vraagstuk der onderzeesche contactmijnen:

70 "Afgezien van eenige geschreven bepalingen zelfs, moet ieder onvermijdelijk
doordrongen zijn van het besef dat het beginsel van de vrijheid der zeeën, met de
verplichtingen dieper uit volgen jegens hen die gebruik maken van dezen voor de
volken openstaanden verkeersweg, het onbetwistbaar recht is van het menschelijk
geslacht".

Dit beginsel verwierf nog nader erkenning in het derde artikel der Conventie
betreffende het leggen van onderzeesche contactmijnen.

75 "Als geankerde automatische contactmijnen gebruikt worden, moet iedere mogelijke
voorzorg worden genomen voor de veiligheid der vreedzame scheepvaart. "De
oorlogvoerenden nemen op zich hun uiterste best te doen om deze mijnen na verloop van
een vastgestelden tijd onschadelijk te maken, en, mochten de mijnen niet langer onder
observatie staan, de gevaarlijke zones, zoodra militaire eischen dat veroorloven, aan
te geven in een bericht aan zeevarenden, dat tevens langs diplomatieken weg aan de
80 Regeeringen moet worden meegedeeld". Niet alleen heeft de Duitsche Regeering
nagelaten iedere mogelijke voorzorg te nemen voor de veiligheid der neutrale
scheepvaart, maar zij heeft integendeel opzettelijk en met goed gevolg gevaar weten
te zaaien op haar weg. De mijnzones zijn niet onder observatie gehouden, en van de
ligging der mijnen is nooit eenige opgave gedaan. De bepalingen van dit artikel, die
85 de Duitsche Regeering zich verplicht heeft te eerbiedigen, zijn derhalve op drieërlei
wijze beslist geschonden.

Artikel 1, afd. 2, dierzelfde conventie is eveneens door de Deutsche Regeering overtreden, want de mijnen die op haar last zijn gelegd, zijn in talrijke gevallen los van hun ankerplaats gevonden, zonder dat ze onschadelijk waren geworden. Toch heeft de Deutsche Regeering, noch bij het teekenen, noch bij de ratificatie der

Conventie, eenig voorbehoud geverhoogd? en nadruk herhaald:
De mate van eerbied waarmee de Deutsche Regeering haar geschreven beloften en de in haar naam door haar vertegenwoordigers mondeling gegeven beloften behandelt, blijkt voldoende uit hetgeen hierboven is vermeld. Nog sterker komt ze uit in het licht der volgende verklaring, door baron Marshall voor de derde Commissie der laatste Vredesconferentie afgelegd, en door hem in de achtste volledige vergadering der Conferentie in haar geheel met verhoogden nadruk herhaald.

"Een oorlogvoerende die mijnen legt neemt een zeer zware verantwoordelijkheid tegenover neutralen en vreedzame scheepvaart op zich.

Niemand zal tot zulke middelen zijn toevlucht nemen tenzij militaire overwegingen hem er onvermijdelijk toe dwingen. Maar militaire handelingen worden niet uitsluitend door beginselen van internationaal recht bestuurd. Er zijn andere factoren: geweten, goed inzicht, en het plichtsgevoel dat beginselen van menselijkheid hun opleggen zullen de zekerste gidsen zijn voor de gedragslijn der zeelieden, en den meest afdoenden waarborg vormen tegen misbruiken. De officieren der Deutsche marine, ik verklaar het met nadruk, zullen altijd op de meest nauwgezette wijze de plichten vervullen, die voortvloeien uit de ongeschreven wet van menselijkheid en beschaving."

Zijner Majesteits Regeering wenscht haar krachtig protest te boekstaven tegen de onwettige middelen van oorlogvoering waarvan haar tegenstanders zich bedienen. Zij is van meening dat de klaarblijkelijke onmenselijkheid dier strijdwijze met de afkeuring en veroordeeling van alle beschaafde volken op haar bedrivers zal worden gewroken.

DUITSCHLAND.

De schending der Belgische neutraliteit en Engeland.

BERLIJN, 12 Oct. (W. B.) (Officeel). De "Nordd. Allgem. Zeitung" schrijft onder het hoofd: De schending der Belgische neutraliteit en Engeland: Door de verklaringen van minister Grey zelf is reeds de onhoudbaarheid bewezen van de bewering der Engelsche regeering, dat de schending van de Belgische neutraliteit door Duitschland de aanleiding is geweest, dat Engeland zich in dezen oorlog heeft gemengd. Het pathos van moreele verontwaardiging, waarmede het binnenrukken der Duitschers in België van Engelsche zijde werd gebruikt om bij de neutrale mogendheden stemming te maken tegen Duitschland, treedt nu echter in een eigenaardig licht door zekere documenten, die de Deutsche legerautoriteiten in de archieven van den Belgischen Generalen Staf te Brussel hebben gevonden. Uit den inhoud van een portefeuille met het opschrift: "Intervention anglaise en Belgique" blijkt, dat reeds in het jaar 1906, tot het uitzenden van een Engelsch expeditie-corps in een Fransch-Duitschen oorlog was besloten. Volgens een te genoemder plaatse gevonden schrijven aan den Belgischen minister van oorlog, gedateerd, 10 April 1906, had de chef van den Belgischen Generalen Staf met den toenmaligen Engelschen attaché militaire, luitenant-kolonel Barnardisten, op diens verzoek in verschillende samenkomsten een uitvoerig plan opgemaakt voor gemeenschappelijke operaties tegen Duitschland van een Engelsch expeditie-leger van 100.000 man met het Belgische leger. Dit plan was goedgekeurd door den chef van den Engelschen Generalen Staf, generaal-majoor Grierson. Aan den Belgischen Generalen Staf werden alle opgaven omtrent sterkte en indeeling van de Engelsche legermacht, over de samenstelling van het expeditiecorps, de punten van ontscheping, een nauwkeurige berekening van den tijd voor het transport enz. verstrekt. Op grond van deze mededeelingen heeft toen de Belgische Generale Staf het transport der Engelsche troepen naar het Belgische opmarsch gebied, hun huisvesting en voeding daar tot in bijzonderheden voorbereid.

Tot in bijzonderheden is de samenwerking zorgvuldig uitgewerkt. Zoo moesten bijv. een aantal tolken ter beschikking van het Engelsche leger worden gesteld en de noodige kaarten worden geleverd.

Duinkerken, Calais en Boulogne waren de plaatsen waar de Engelsche troepen ontscheept zouden worden. Van daar af zouden zij met Belgisch spoorwegmaterieel naar het opmarschgebied worden gebracht. De voorgenomen ontscheping in Fransche havens en het transport door Fransch gebied bewijst, dat in zake deze Engelsch-Belgische afspraken ook reeds overeenkomsten waren getroffen met den Franschen Generalen Staf.

De drie mogendheden hebben de plannen voor een samenwerking der verbonden legers, zooals het in het document wordt genoemd, nauwkeurig vastgesteld. Dat wordt ook bewezen doordat in de geheime acte een kaart van den Franschen opmarsch werd

gevonden.

155 Het genoemde schrijven bevat verder eenige zeer belangrijke opmerkingen. Er wordt
o.a. in gezegd, dat luitenant-kolonel Barnardison had bemerkt, dat op dit oogenblik
op de ondersteuning van Nederland niet te rekenen viel. Hij had verder vertrouwelijk
medegedeeld, dat de Engelsche regeering plan had de basis voor de Engelsche
verpleging naar Antwerpen over te brengen, zoodra de Noordzee van alle Duitsche
160 oorlogsschepen gezuiverd zou zijn. Verder bracht de Engelsche attaché militaire het
denkbeeld van een Belgischen spionage-dienst in de Rijn-provincie ter sprake. Het
militaire materieel wordt uitstekend aangevuld door een eveneens bij de geheime
stukken gevonden rapport van baron Greindl, gedurende lange jaren Belgische gezant te
Berlijn, aan den Belgischen minister van buitenlandsche zaken, waarin met groote
scherpzinnigheid de aan het Engelsche aanbod te gronde liggende bijgedachten worden
165 onthuld en waarin de gezant wijst op het bedenkelijke van den toestand, waarin België
zou komen door eenzijdig partij te kiezen voor de entente-mogendheden.

In een zeer uitvoerig schrijven, gedateerd 23 December 1911, en welks volledige
publicatie de regeering zich voorbehoudt, betoogt baron Greindl, dat het hem
medegedeelde plan van den Belgischen Generalen Staf voor de verdediging der Belgische
170 neutraliteit in een Duitsch-Franschen oorlog zich alleen bezig houdt met de vraag,
welke maatregelen genomen moeten worden voor het geval, dat Duitschland de Belgische
neutraliteit mocht schenden, terwijl de hypothese van een aanval van Frankrijk op
Duitschland door België heen even waarschijnlijk was. De gezant zegt dan woordelijk:
"Van de Fransche zijde dreigt het gevaar niet alleen in het zuiden van Luxemburg, het
175 dreigt ons langs onze geheele gemeenschappelijke grens. Voor deze bewering zijn wij
niet alleen op vermoedens aangewezen, maar hebben wij positieve gegevens. Het
denkbeeld van een omtrekkende beweging van het noorden uit behoort ongetwijfeld tot
de combinaties der entente cordial. Als dat niet het geval ware, dan zou het plan om
Vlissingen te versterken te Parijs en te Londen geen aanleiding hebben gegeven tot
180 zooveel drukte. Men heeft er daar zelfs geen geheim van gemaakt waarom men wenschte,
dat de Schelde zonder verdediging zou blijven. Men had daarbij ten doel een Engelsche
troepenmacht ongehinderd naar Antwerpen te kunnen overbrengen, zich dus bij ons een
operatiebasis voor een offensief in de richting van den Beneden-Rijn en Westfalen te
vormen en ons dan mede te sleuren, hetgeen niet moeilijk zou vallen, want door ons
185 nationaal toevluchtsoord prijs te geven zouden wij door eigen schuld het ons
onmogelijk hebben gemaakt ons te verzetten tegen de eischen van onze twijfelachtige
beschermers, nadat wij zoo dwaas waren geweest hen daar toe te laten. De even perfide
als naieve mededeelingen van overste Barnardiston op het tijdstip, dat de entente
cordiale werd gesloten, hebben ons duidelijk getoond, waarom het te doen was. Toen
190 bleek, dat wij ons niet lieten bang maken door het zoogenaamd dreigende gevaar van
het sluiten der Schelde, werd het plan weliswaar niet opgegeven, maar in dier voege
gewijzigd, dat het Engelsche hulpleger niet aan de Belgische kust, maar in de
dichtstbijgelegen Fransche havens zou worden geland. Dat blijkt ook uit de
onthullingen van kapitein Fisher, die evenmin zijn tegengesproken, als de berichten
195 in de bladen, door welke zij bevestigd, of op enkele punten aangevuld werden. Dit te
Calais en Duinkerken geland leger zou niet langs onze grens naar Longwy marcheeren om
Duitschland te bereiken, het zou dadelijk uit het noordwesten bij ons binnendringen.
Daardoor zou het het voordeel hebben onmiddellijk in actie te kunnen treden, het
Belgische leger te treffen in een streek, waar wij op geen vesting kunnen steunen,
200 wanneer wij een slag wilden wagen. Het zou het in staat stellen provincies, rijk aan
allerlei hulpbronnen, te bezetten onder alle omstandigheden, maar onze mobilisatie te
verhinderen of ze slechts te veroorloven nadat wij formeel de verplichting op ons
hadden genomen slechts te mobiliseeren ten bate van Engeland en zijn bondgenoot. Het
is dringend noodig bij voorbaat reeds een veldtochtplan van het Belgische leger ook
205 voor deze eventualiteit op te maken. Dat eischt zoowel het belang van onze militaire
verdediging als onze buitenlandsche politiek in het geval van een oorlog tusschen
Duitschland en Frankrijk."

Door dit betoog van onbevooroordeelde zijde — gaat de "Norddeutsche" verder — wordt
overtuigend bewezen, dat hetzelfde Engeland, dat thans gaarne, wil doorgaan voor den
210 beschermer der Belgische neutraliteit, België heeft overgehaald tot een eenzijdig
partij kiezen van de entente-mogendheden en dat het op zeker oogenblik gedacht heeft
aan schending der Nederlandsche neutraliteit.

Verder blijkt eruit, dat de Belgische regeering door gehoor te geven aan de
inblazingen van Engeland aan hare plichten als neutrale mogendheid ernstig te kort
215 heeft gedaan. Ter vervulling van die plichten was het noodig geweest, dat de
Belgische regeering hare verdedigingsplannen ook de der Belgische neutraliteit door
Frankrijk in het oog had gevat en dat zij voor dit geval een soortgelijke
overeenkomst met Duitschland had getroffen als met Frankrijk en Engeland. De gevonden

220 stukken vormen een documentair bewijs voor een feit, dat aan toonaangevende kringen
in Duischland reeds lang bekend was van een stille samenwerking van België met de
entente-mogendheden. Zij kunnen dienen ter rechtvaardiging van ons militair optreden
en ter ?being van de inlichtingen, die het Duitsche legerbestuur omtrent de plannen
van Frankrijk had ontvangen. Zij zullen het Belgische volk leeren inzien, aan wien
225 het de catastrophie te danken heeft, die het ongelukkige land thans heeft getroffen.

Weezen uit Anwerpen.

230 Ze zaten hij elkander in één waggon en door de ramen schemerden de breedgerande
stroohoeden der oudere meisjes, de punt-kapjes van de jongenscapes. Vijfennegentig
waren ze in aantal, want in Rotterdam en Delft was de rest van de tweehonderd
achtergebleven, de kleinsten, die den afmattenden tocht van Antwerpen af hadden
doorstaan, soms ten koste van hun gezondheid.

235 In de derde-klas wachtkamer waren ze ondergebracht, en toen ze aan de lange tafels
waren gelaafd met brood, melk en koek, met reepen chocolade en handenvol pepernoten,
toen hebben we gesproken met de kinderen, die het beschermend dak in Antwerpen
moesten ontvluchten, omdat shrapnells waren ontploft op het dak van hun huis, waarvan
240 één de groote eetzaal was binnengevallen en brand had veroorzaakt.

Toen het vreeselijke in Antwerpen Woensdagavond ging gebeuren, vertelden ze en het
tragische verhaal klonk toch weer zoo heel anders uit die kindermonden toen waren ze
240 allemaal, alle tweehonderd, met de Moeder en de juffrouwen van het Huis naar den
kelder gevluht. (Het weeshuis van Antwerpen, dat hen herbergde stond in de Albert
Girartstraat, in de huurt van Berchem). Den heelen nacht hadden ze daar beneden
gezetten, de oudere meisjes met de kleuters op schoot. Toen vielen, kort na elkander,
drie granaten op het dak van het weeshuis en in den middag van Donderdag moesten ze
245 vluchten. Het was een heele stoet van twee-honderd kinderen met de Moeder en eenige
juffrouwen van het personeel. Zo trokken te voet naar Eeckeren alleen de héél
kleinen werden gedragen. Het ging niet vlug, dat vluchten van dien kinderstoet, ze
bereikten toch van Eeckeren weer en van Hoevenen Santvliet. In een ander huis,
waarvan de bewoners reeds waren opgejaagd, werd gerust. Maar voedsel kon men niet
250 krijgen. Dat werd eerst den volgenden dag verstrekt, toen, alweer te voet, de
kinderen te Bergen op Zoom waren aangekomen.

"Ó", vertelden de kinderen, "als we in Olland kwamen, dan hadden we 't goed; dan
kregen we eten en drinken hij de nonnekens."

255 Per trein vertrokken de weezen naar Rotterdam en de kleinste helft is hier
gisteravond onder dak gebracht. Per extra trams werden de weezen naar verschillende
inrichtingen overgebracht: naar het Maagdenhuis, het Sint Aloysiusgesticht, het
Walomweeshuis en andere gestichten. De kleinste jongens liepen aan de hand van
soldaten en Katholieke geestelijken in het late avonduur druk te babbelen en ze
260 wuifden het belangstellende publiek toe met de witte papiertjes waarop hun namen
stonden vermeld.

Nederland en de Oorlog.

Een dankbetuiging.

De burgemeester heeft gisteren het volgende telegram ontvangen:

265 "Het personeel van het Belgische staatsspoor, te Amsterdam vergaderd, neemt de
vrijheid UEdelAchtbare de eerbiedige gevoelene uit te drukken voor het gulle en recht
hartelijke onthaal aan de Belgische vluchtelingen door de Amsterdamsche bevolking
voorbereid. Dit onthaal zal door ons nooit vergeten worden en immer zullen wij er
trouw dankbaar om blijven."

(get.) VAN HASSELAAR, voorzitter, Lokaal "De Pool", Damrak.

270 Een telegram van ongeveer denzelfden inhoud werd gezonden aan H. M. de Koningin.

Grensverkeer.

275 Een bericht, waarin werd gemeld dat men de Duitsche grens kan overschrijden, wanneer
men slechts in het bezit is van een legitimatiestuk, is niet juist. Het geldt in
hoofdzaak voor werklieden, die de grens passeeren om naar hun werk te gaan en 's
avonds meestal huiswaarts keeren.

Voor anderen geldt het voorschrift: een buitenlandsche pas, die behoorlijk geviseerd
is.

Onze Scheepvaart.

280 Onze correspondent te Rotterdam meldt: Wij hebben indertijd melding gemaakt van het
ophouden in het Kanaal van de Vaderlandsche schepen "Batavia VI" en "Katwijk", met
erts beladen. Daarvan is de "Batavier VI" naar Middlesbro gegaan. Maar de lading is
verkocht, terwijl sedert het schip weer reeds lang te Rotterdam terug is. Anders

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 oktober 1914

285 staat het met het stoomschip "Katwijk", dat nog steeds in Londen is. Naar het heet,
zouden de Engelschen er over denken niet slechts de lading, maar ook dit
Nederlandsche schip verbeurd te verklaren, dit zal althans aan het oordeel van een
krijgsgerecht worden onderworpen, hetgeen intusschen vermoedelijk het schip wel zal
vrijgeven, omdat er nauwelijks eenige reden denkbaar is voor het tegendeel. Hier
290 heeft men toch te doen met een schip onder een neutrale vlag, bestemd voor een
neutrale haven, en met een lading, de volgens de declaratie van Londen nimmer als
contrabande kon worden aangemerkt. Sedert is dit door Engeland wel veranderd en is
erts onder de relatieve contrabande opgenomen, maar in elk geval is dit geschied
nadat het schip reeds van Bilbao was vertrokken. Wij vernemen dat de houding, door de
295 Engelsche Regeering aangenomen, alleen voortvloeit uit het vermoeden, dat aangezien
bij de directie van het schip een Duitscher is betrokken, ook eigenaars van het schip
Duitschers zouden zijn. De reederij heeft evenwel de onjuistheid hiervan kunnen
aantoonen door de overlegging van de lijst der Nederlandsche deelhebbers. Intusschen
was dit overbodig, wijl het schip de Nederlandsche vlag voerde, waaruit vanzelf reeds
300 was op te maken dat de meerderheid, althans de helft der aandeelhouders Nederlanders
waren. Aanhouding en eventueele verbeurdverklaring van het schip zou dus niet meer of
minder bewijzen dan dat de Engelsche regeering uitmaakte dat de Nederlandsche
autoriteiten ten onrechte zouden hebben uitgemaakt dat de "Katwijk" de Nederlandsche
vlag mocht voeren. Ken dergelijke confiscatie door Engeland zou ook door dit land
305 zelf zonderlinge consequenties scheppen. Immers het zou daardoor bijv. aan
Duitschland het recht geven zich te vergrijpen aan de schepen "Furness" van de
Scheepvaartmaatschappij of van de Stoomvaartmaatschappij "Oceaan", die ook de
Nederlandsche vlag voeren, schoon er ook wel Engelsch kapitaal bij betrokken zal
zijn. Ten hoogste zou in het geval der "Katwijk" sprake mogen zijn van het
310 confisqueeren der lading. En dit is ook nog zeer twijfelachtig, omdat, zooals boven
gezegd, die lading reeds twee dagen zeilende was alvorens Engeland besloot erts als
relatieve contrabande te beschouwen.

H. M. de Koningin-Moeder schonk aan de Nederlandsche Vereeniging "Onze Vloot" een
315 bedrag van f100 als bijdrage ten behoeve van en als blijk van in de verstrekking van
ontspanning of eenig genotmiddel aan het personeel der Nederlandsche vloot.

Prijzenraad te Bordeaux.

De Minister van Buitenlandsche Zaken brengt ter kennis, dat het geding voor den
320 Prijzenraad te Bordeaux een aanvang neemt eene maand na het verschijnen in het
Fransche Journal Office eener mededeeling, inhoudende dat de zaak door den Franschen
Regeerings-commissaris bij den Prijzenraad aanhangig is gemaakt. Binnen genoemden
termijn moeten belanghebbenden hunne processtukken door tusschenkomst van den
advocaat te Bordeaux, die hunne belangen voor den Prijzenraad zal verdedigen, bij het
325 Secretariaat van dien Raad indienen. De uitspraak zal vervolgens worden gedaan binnen
twee maanden nadat de stukken zijn ingediend. Nadere bijzonderheden nopens de
samenstelling en de werkwijze van den Prijzenraad zijn vervat in de Keizerlijke
Decreten van 9 Mel 1859 en 28 Nov. 1861, die daarop van toepassing zijn. Deze
decreten zijn afgedrukt in de St.-Cr. No. 240, evenals het reglement van den
330 Prijzenraad, alsmede een reglement nopens tolken hij den Prijzenraad.

Mosselen.

De subcommissie voor de Visscherij van het Koninklijk Nationaal Steuncomité vestigt
de aandacht van allen die Belgische vluchtelingen verzorgen op het voedzame ?el in
335 België veel gebruikte volksvoedsel mosselen. Men wende zich voor bestellingen
voorloopig tot den heer P. A. de Jong te Tholen, telefoon No. 18.

Voor de uitgeweken onderwijzers en onderwijzeressen.

Het Bureau International d'Instituteurs (adres P. Otto, lid van de Tweede Kamer te
340 Bloemendaal) verzoekt ons, er nog eens de algemeene aandacht op te vestigen, dat aan
de uitgeweken Belgische onderwijzers en onderwijzeressen en hun gezinnen door
bemiddeling van het Bureau huisvesting en onderstand wordt verleend. Het bureau
beschikt thans reeds over tal van aanbiedingen voor huisvesting van gevluchte
onderwijzers en onderwijzeressen bij collega's en bij particulieren, benevens over
345 eenige gemeubileerde, compleet ingerichte villa's, waarin de vluchtelingen voorloopig
worden opgenomen. Van talrijke aanbiedingen voor logies werd reeds een dankbaar
gebruik gemaakt. Met de centrale commissie voor huisvesting van gevluchte Belgen
werkt het bureau samen om de onderwijzers en onderwijzeressen en hun kinderen uit den
grooten stroom van vluchtelingen af te zonderen. Wie nog huisvesting kan verleenen,
350 of op andere wijze kan steunen, wordt dringend verzocht zijn aanbieding aan het

Bureau toe te zenden. Penningmeester is de heer Ph. van den Vos, Bilderdijkstraat 17a Amsterdam.

Onze soldaten.

355 Bij één onzer Landweerbataljons, in kwartier in een Noord-Brabantsch dorpje, vernam
men kort voor de uitbetaling van het tractement ?ele vlucht der Belgische
uitgewekenen naar ons land. Op het bataljonsbureau werd een offerbus geplaatst in den
vorm van een sigarenkistje en weldra vloeiden daarin van het pas ontvangen tractement
360 rijkelijk de gaven. Het resultaat was dan ook dat een bedrag van f55,47 aan den
commandant kon worden afgedragen. Dit wordt in de eerste plaats vermeld, omdat
daaruit het goede hart onzer Nederlandsche soldaten blijkt, doch tevens als een
opwekking voor het nog groot aantal burgers, dat bezwaar maakt zijn beurs naar
vermogen voor dit zoo goede doel open te stellen.

365 **De huisdieren.**

Naar aanleiding van het feit dat vele Belgische vluchtelingen ook hun huisdieren
hebben medegebracht en niet steeds in de gelegenheid zijn die dieren een goed
onderkomen te verschaffen, deelen wij mede, dat het Asyl voor noodlijdende dieren,
Spaarndammerdijk No. 225. gaarne bereid is huisdieren van Belgische vluchtelingen
370 tijdelijk, eventueel kosteloos, op te nemen en te verzorgen.

Pater Sombroek niet gefusilleerd.

Wij namen eenige dagen geleden uit "De Tijd" het bericht over dat pater Vincentius
Sombroek, geboren te Zaandam en oud-gardiaan van het klooster der Minderbroeders
375 Conventueelen te Urmond, door de Duitsche soldaten te Bucker bij Leuven zou zijn
doodgeschoten. Naar aan de "Lim. Koer." door een anderen pater gemeld wordt, is dit
bericht volkomen valsch. De pater leeft geheel gezond te Brussel.

Belgische kinderen.

380 Het Bestuur der Vereeniging "Tehuis voor Belgische Kinderen", gevestigd te Amsterdam
Heerengracht 521, heeft in de laatste week sterk de gevolgen ondervonden van de
ontzetting, schrik en wanorde welke het bombardement van Antwerpen onder de bevolking
aldaar en zelfs tot over onze grenzen heeft te weeg gebracht.
Een uit Rotterdam weggezonden boot om 500 voor de Vereeniging bestemde kinderen uit
385 Antwerpen te gaan halen, bracht in plaats van kinderen 400 volwassenen aan,
ternauwernood aan den dood ontsnapt; de kinderen waren door de paniek op een
verkeerde boot geleid en vermoedelijk naar Ostende vertrokken.
Ken trein met 200 kinderen aan het Bestuur uit Roosendaal toegezonden, werd ten
gevolge van een brugongeval te Dordrecht, doorgezonden in de richting Boxtel en kwam
390 tot heden niet te Amsterdam aan. Wij hopen en vertrouwen dat deze kinderen een
liefderijk tehuis hebben gevonden, daar men overal in Holland blijk gegeven heeft den
armen Belgischen vluchtelingen een warm hart toe te dragen. Een en ander heeft echter
ten gevolge gehad, dat de Vereeniging thans niet aan alle aanvragen om kinderen kan
voldoen, zoodat het Bestuur besloten heeft niet eerder verdere aanvragen in
395 behandeling te nemen, vóórdát de toestanden zóó geworden zijn, dat het weer kinderen
ter plaatsing in Hollandsche gezinnen toegezonden krijgt. Buiten de kinderen waarover
zij nog de beschikking heeft, kan de Vereeniging thans hoofdzakelijk buiten de
Stelling Amsterdam, onmiddellijk pl.m. 2500 Belgische kinderen in gezinnen plaatsen,
waar de informatiën uitmuntend waren, terwijl nog duizenden gezinnen voor opneming
400 van Belgische kinderen hij haar ingeschreven staan, maar waarover voorloopig nog geen
informaties worden ingewonnen, omdat men eerst verzekerd wi! ziin van een voldoende
aantal oorlogst? en andere onverzorgde kinderen. Een ieder, die aan dergelijke
kinderen een goed tehuis wenscht te bezorgen, wete dus tot welk adres men zich te
wenden heeft. Vooral burgemeesters van grensplaatsen en andere gemeenten waar
405 vluchtelingen zijn, alsmede de verschillende steurcomité's, zouden in dit opzicht op
doeltreffende wijze met het bestuur kunnen samenwerken en het goede doel ten zeerste
kunnen bevorderen. Het afhalen der kinderen geschiedt uiterlijk binnen 3 dagen via
kennisgeving voor rekening der vereeniging. Inmiddels heeft het bestuur gemeend in
den zijner leden en begunstigers te hebben gehandeld, door in afwijking van het
410 eigenlijk door der vereeniging, tijdelijk de beschikbare ruimte harer lokaliteiten te
gebruiken tot opneming van een aantal groote Belgische gezinnen, die in
verschrikkelijken toestand van angst en zorg tegelijk met duizenden anderen naar
Amsterdam gevlucht waren. Deze gezinnen zullen na verkwikt te zijn en tot rust te
zijn gekomen, Amsterdam zoo spoedig mogelijk verlaten.
415 Ten slotte verzoekt het bestuur aan allen, die zoo menschlievend en edelmoedig waren,
zich voor de opneming van kinderen te doen inschrijven, niet boos of ongeduldig te

worden wanneer van hunne aanbiedingen nog geen gebruik werd gemaakt. Men wijte dit aan de buitengewone en onvoorziene omstandigheden en aan de verrassend snelle ontwikkeling der oorlogsgebeurtenissen van den laatsten tijd, waardoor, laat ons hopen tijdelijk, stilstand is gekomen in de geregelde toezending van groepen kinderen, beantwoordende aan de eischen welke bovenstaande vereeniging stelt.

Geïnterneerden.

Gistermorgen kwamen te Vlissingen honderden en honderden Belgische geïnterneerden aan. Zij werden onmiddellijk onder militaire bewaking gesteld en allen van eten voorzien. Op het station staan de Belgen in eidelooze rijen opgesteld om met extra-treinen naar de verschillende kampen te worden vervoerd. Heden worden ook enkele geïnterneerde Duitsche ulanen verwacht, die streng van hun Belgische wapenbroeders worden afgescheiden.

Men meldt ons uit Vlissingen, van gistermiddag: Hier worden nog steeds nieuwe transporten geïnterneerden verwacht, daar nog steeds troepen over de grenzen komen. Heden bevond zich een divisie-generaal onder de troepen. Nog later op den dag kwam een boot geïnterneerden aan, waaronder Engelsche matrozen. De groote stroom is nu geëindigd, maar wel worden nog een vierhonderd paarden verwacht. 27 aangebrachte gewonden werden naar Middelburg vervoerd. Men vermoedt, dat nu Gent ook in handen der Duitschers is, velen zullen vluchten uit Brugge en Ostende en omgeving, terwijl heden zeker vele vluchtelingen uit Zeeuwsch-Vlaanderen zullen worden doorgezonden naar Walcheren,

Gewonde geïnterneerden.

Men seint ons uit Rotterdam: Men begint thans ook de gewonde strijders, die over onze grenzen zijn aangebracht, in meer noordelijke richting af te voeren. Hedennacht of hedenochtend wordt per schip het eerste convooi alhier verwacht, ten behoeve van wie in het groote ziekenhuis aan den Coolsingel een honderdtal bedden in gereedheid zijn gebracht. Al naar de behoefte zullen de verschillende dependances, die door het Roode Kruis in orde zijn gemaakt, voor dit doel worden aangewend. In aanmerking komt daarvoor in de eerste plaats het Uraniumhotel, dat echter thans nog door de vluchtelingen wordt ingenomen. Daarom heeft het bestuur der voormalige Kraaminrichting instructies ontvangen om zich eventueel gereed te houden voor het opnemen van gewonden.

Nader wordt ons geseind: Reeds gisteravond is een dertigtal gewonden hier aangebracht uit Vlissingen per sleepboot Kram. Nadat de boot in den mond der Leuvehaven was gemeerd, werden de gewonden overgenomen door de Roodekruis-transportcolonne en in overdekte rijwielbrancards naar het groote ziekenhuis gereden. Het transport wekte bij de burgerij zoo groote belangstelling, dat de bereden politie den weg moest vrijhouden.

Depot van levensmiddelen voor de Belgische vluchtelingen.

Aan de Redactie.

Tot ons groot genoegen kunnen wij melden, dat door velen reeds den eersten dag is gevolg gegeven aan onzen oproep, gisteren in de bladen verschenen, om vleesch, kruidenierswaren, groenten en andere levensmiddelen beschikbaar te stellen voor de Belgische vluchtelingen en deze te bezorgen aan hei daarvoor ingerichte depot aan de Heerengracht 299, telefoonnummer No. 8315. Maar er kan nog veel meer worden gebruikt. Daarom herhalen wij hier ons verzoek met te meer aandrang. Als bijv. iedere slager van elk vierendeel van een koe of varken, dat door hem wordt geslacht, slechts één pond geeft, dan wordt de voorraad vleesch voldoende. Voor andere levensmiddelen geldt hetzelfde. Het depot kan alles gebruiken. Het gezondene wordt aldaar verzameld en onder de verschillende toevluchten waar or behoefte aan bestaat, verdeeld. Vrij groote hoeveelheden en daaronder ook brood, hebben wij vandaag reeds kunnen verstrekken, maar de vraag is zeer groot en blijft voorloopig elken dag dezelfde. Zoo kan in het bijzonder nog gebruikt worden brood, boter, melk, kaas, gort en groenten. Het comité vertrouwt dus, dat in de eerstvolgende dagen het depot steeds beter zal worden voorzien. Het is geopend van 8 tot 5 uur.

Het comité uit de Slagersvereeniging "Eensgezindheid".

O. VEGA, voorzitter. S. DUIZEND, secretaris.

Het loffelijk streven bovengenoemd wordt gesteund door de heeren: Dr. N. M. JOSEPHUS JITTA, Wethouder voor het Armwezen. T. JONKER, Directeur der Vereeniging "Hulp voor Onbehuisden". Mr. dr. ?. H. VAN ZANTEN, Hoofdcommies ter Secretarie. Prof. dr. R. H. SALTET. A. ASSCHER. Mr. Th. STUART.

Laatste Berichten.

Op het Westelijk oorlogstoneel.

485 Een "officieel" bericht. Reuter zendt ons dezen nacht het volgend "officieel bericht" uit Parijs:

Volgens de laatste berichten uit Antwerpen hebben de Duitschers nog alleen de voorsteden genomen. De vier en twintig fortten aan de beide oevers van de Schelde bieden krachtig weerstand. Wel een bewijs hoe oppervlakkig men te Parijs wordt ingelicht.

490 **Op het Oostelijk oorlogstoneel.**

Officieel Duitsch communiqué

Tegenover Russische berichten over beweerde groote overwinningen in Oost-Pruisen is het volgende vast te stellen:

495 Na verdrijving van de Russen uit Oost-Pruisen vervolgden wij hen tot over de grens. Het zwaartepunt van onze militaire operatiën in het oosten is toen echter naar Polen verlegd. Wij hebben hier een volledig welslagen. Gatisch Polen ten westen van de Weichsel is in ons bezit. De Russen behouden nog alleen Warschau. De in goede orde voltrokken ontruiming van eenige kilometers Russisch gebied aan de Oost-Pruisische grens is daartegenover van te minder beteekenis, waar nooit beoogd is het

500 gouvernement Soewalki definitief te bezetten.

Van een opgeven van de belegering van Ossomiets is geen sprake, daar de vesting nooit is belegerd, doch alleen in verband met het deel der afsluiting van den Bobrovergang, in het kader van de toenmalige operatiën geworden. Bij het terugtrekken op de Oost-Pruisische troepen nergens verslagen, integendeel zij wierpen bij ieder treffen den vijand zegevierend terug.

505

LUXEMBURG.

Vorstelijke verpleegster.

510 KEULEN, 12 Oct. (W. B.) Een bericht uit Luxemburg in de "Köln. Zeitung" maakt met lol? melding van de opoffer, verpleging der gewonden, waaraan de groothertogin-moeder en de prinsessen deelnemen. In het "Hofmarschallamt" worden een groot aantal gewonden verpleegd op kosten van het Hof. De groothertogin komt elken ochtend om bij de verpleging behulpzaam te zijn en de groothertogin-moeder legt nieuws verbanden aan.

515 **Belgische vluchtelingen.**

Een vergeefsche poging.

Onze bijzondere berichtgever meldt uit Roosendaal:
Gistermiddag en -avond reed te Roosendaal een automobiel rond met een groote buitenmodel Roode Kruisvlag. Nu en dan hield de auto stil en begon een der
520 inzittenden de menigte toe te spreken, vertelde dat het thans in Antwerpen en de omgeving weder geheel veilig was, dat niemand eenig leed geschiedt en dat ieder dus sc? zou kunnen terugkeeren. De luisterende omstanders hechtten echter weinig waarde aan hetgeen gezegd werd; nu en dan klonken zelfs vijandige kreten uit de menigte. "Eenen Duuts, eenen spioen!" werd van verschillende kanten geroepen. Dan reed de auto
525 maar weer een eindje verder en begon opnieuw te speechen. Wie de man was is niet bekend.

De geïnterneerden.

Men seint, ons uit Roosendaal:

530 In het geheel zijn thans te Roosendaal 22 lange treinen gepasseerd met soldaten, die op onze grenzen zijn ontwapend. Onder hen bevinden zich slechts weinig Engelschen. Iedere trein vervoerde ongeveer 1000 à 1500 mannen. Het geheele aantal ter interneering opgezondene bedraagt bijna 27.000. Bij de militaire pc? ndaal vervoegden zich nog eenige tientallen in burger geklede personen, die meedeelden soldaat te zijn
535 en zich ter interneering aanmeldden. Hun werd te ve? ven, dat dit zoo niet kon. De mannen zijn daarop terug gegaan naar Esschen om uniformen en wapenen te halen.

Roosendaal.

Onze buitengewone berichtgever meldt:

540 De algemeene toestand te Roosendaal is de laatste 24 uur iets verbeterd. Het visitatie der douane dat de laatste dagen was ingericht tot slaappleats voor vluchtelingen, is weder ontruimd.
? tien nieuw opgerichte loods tegenover het ? omen als toevluchtsoord voor zieken en gebrekkigen. Het vervoer der vluchtelingen heeft nog altijd geheel plaats, doch
545 alleen met de daarvoor bestemde extra-treinen. Eerst wanneer die zijn voorgeleden worden de menschen tot het perron toegelaten.

Gewonde Belgische soldaten.

Men seint ons uit Roosendaal:

550 Gisteren passeerden te Roosendaal een dertigtal gewonde Belgische soldaten, die in
het hospitaal te Breda zullen worden opgenomen. Zij werden verpleegd in het hospitaal
te Antwerpen. 's Morgens voordat de stad aan de Duitschers werd overgegeven, werd hun
aangeraden te vluchten in de richting van Holland. Vele mannen hebben daarop den
langen weg afgelegd. De zwaar gewonden werden achtergelaten. Een der geblesseerden,
555 die zijn verwondingen Dinsdag opliep bij de verdediging van Lier bevestigde mij, dat
de strijd voor Antwerpen van Duitse zijde bijna uitsluitend met artillerie is
gevoerd. Tegen de geweldige projectielen uit de 42 centimeter kanonnen, zoo vertelde
de te Lier gewonde man me, was niets bestand. Er waren bij ons reeds tientallen
gewonden, voordat we een Duitscher gezien hadden, of zelfs maar bij benadering wisten
560 waar hun geschut was opgesteld.

De Duitse officieren, die ik Zondag te Antwerpen sprak, ontkenden echter met
beslistheid dat van hun zwaarste geschut was gebruik gemaakt. De grootste stukken,
waarmede voor Antwerpen is geopereerd, merkte een hunner op, waren de kanonnen van 22
c.M.

565

DE OORLOG, 13 oktober 1914
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27846]

[Dinsdag 13 October 1914]

570

EDITIE VAN 4 UUR.

Op het Westelijk oorlogstooneel.

De val van Antwerpen.

575 Proclamatie van Burgemeester en Schepenen van Antwerpen.
Te Putte is de volgende proclamatie aangeplakt: De majoor kantennements-commandant te
Putte maakt het volgende bekend: De heeren Burgemeester en Schepenen van de stad
Antwerpen verklaren, dat de vluchtelingen van Antwerpen veilig kunnen terugkeeren in
580 de stad, alsook is de voorsteden en dat met uitdrukkelijke goedkeuring der Duitse
krijgsoverheid, die verklaart dat privaat-eigendom geëerbiedigd zal worden, alsook
dat de personen, die zich van alle vijandelijkheden zullen onthouden niet verontrust
zullen worden; dat de ontwapende burgerwachten onverlet worden gelaten, alsmede dat
er geen spraak is van jonge mannen naar Duitschland te vervoeren of tot legerdiensten
te dwingen. Bakkers, beenhouwers, kruideniers en anderen neringdoeners en ambachten
585 alsook de gasten daarvan en al wat betrekking heeft op voeding, alsmede de
apothekers, letterzetters, glazenmakers, worden dringend aangezocht dadelijk terug te
keeren. Winkels voor voedingsstoffen, die binnen vijf dagen niet heropend zijn,
stellen zich bloot aan strenge maatregelen, dit volgend instructie der militaire
overheid. Volgens deze ook worden alleen zulke personen toegelaten, die in Antwerpen
590 regelmatige huisvesting en broodwinning hebben. De terugkomst moet in goede orde
geschieden. Bij de onschatbare diensten door de overheid in Nederland aan onze
vluchtelingen bewezen en waarvoor wij ze hartelijk danken, zouden wij het zeer op
prijs stellen, indien zij er de hand aan hield, dat de terugkeer geleidelijk en
trapsgewijze geschiedt.

595

Het college van burgemeester en Schepenen:

(get.) J. de Vos. V. Hengius. A. Cools, L. Straüss.

De voorzitter der intercommunale commissie: (get.) L. Franck.

De majoor voornoemd: (get.) Vogel.

600

De Engelsche troepen in Antwerpen.

LONDEN, 13 Oct. (Reuters bijz. dienst.) De Naval-brigades zijn uit Antwerpen te Dover
teruggekeerd; in een interview zeiden soldaten: "wij waren slechts een week weg, maar
het schijnt ons een week uit de hel." Enkelen, die pas zes weken in dienst waren,
doch zich kranig gedroegen in de loopgraven onder het hevige granaatvuur, deelden
605 mede dat zij eens tusschen het Belgische en het Duitse vuur waren, zoodat zij aan
de Belgen moesten telefoneeren om het vuur te staken. Plotseling hadden zij bevel
gekregen Antwerpen te verlaten. Zij moesten dertig mijl loopen, doch hun gids, die
gekleeed was als een Belgisch soldaat, bleek een Duitse spion te zijn. Hij werd
doodgeschoten, en toen kwamen de Engelschen eerst op den rechten weg en konden zij te
610 Brugge den trein krijgen, die hen naar Ostende bracht.

Fransche berichten.

615 PARIJS, 12 Oct. (Reuter.) Het communiqué van hedenavond elf uur luidt: Geen enkel nader bericht ontvangen over de heftige aanvallen van het front. Op vele punten hebben wij terrein gewonnen, nergens verloren.

DE OORLOG De algemeene toestand. — De val van Antwerpen. — Berichten van het Westelijke en Oostelijke oorlogstooneel. — Brieven en mededeelingen uit de oorlogvoerende landen.

620 **De algemeene toestand.**

De Duitsche troepen zetten hun marsch voort, ter vervolging van het Belgische leger, voor zoover dat zich nog in het Zuidwestelijk deel van België bevindt. De Engelsche hulptroepen, de Naval Brigades, die in Antwerpen zijn geweest, konden Ostende bereiken en zijn van daar naar Engeland teruggekeerd; hunne mededeelingen over den strijd om Antwerpen worden in een der berichten kort weergegeven met de woorden: "wij waren daar in een hel". Tegen het Duitsche geschut blijkt geen moed, geen dapperheid, geen zelfopoffering bestand. Vandaar dan ook, dat snel de terugtocht moest worden ondernomen en de stad moest worden overgegeven, nadat de Engelschen, die het laatst in de stad bleven, gezorgd hadden dat alle voorraden verbrand werden, die den Duitschers in handen zouden kunnen vallen. Dit zijn de troepen geweest, die niet meer konden ontsnappen en die of op Nederlandsch grondgebied zijn uitgeweken, of door de Duitschers zijn gevangen genomen. De Belgische hoofdmacht echter, die over Selzaete zou ontsnappen, heeft zich in de richting Brugge teruggetrokken. Volgens mededeeling van geïnterneerden in ons land, was de hoofdmacht der bezetting er in geslaagd terug te trekken, zonder dat de Duitsche cavalerie van de troepen die bij Schoonaerde over de Schelde waren gegaan, er in slagen kon hen te achterhalen. Het is klaarblijkelijk deze troepenmacht, die thans tusschen Gent en Brugge met de Duitschers slaags is. De Duitsohe troepen hebben Gent bezet, en vervolgen dedaarin aanwezige troepen, die bij hunne nadering terugtrokken.

640 Bij Brugge werden deze genoodzaakt om het gevecht aan te nemen; maar van den uitslag van dat gevecht is nog niets bekend. Het is te hopen, dat het mooie oude Brugge, de stad van Rodenbach, de stad der oude Begijnshuizen, niet in het centrum van het gevecht zal komen en daardoor worden blootgesteld aan een beschieting. Dit zou oneindig te betreuren zijn, daar Brugge, Bruges la Morte, tot de mooiste en indrukwekkendste oude Vlaamsche steden behoort, met een stedenschoon zooals er weinig meer bestaat. Brugge te sparen is thans een dure plicht der Duitschers en Belgen samen.

Van het slagveld in Frankrijk is weinig te vermelden. De berichten, die van Duitsche zijde geheel ontbreken, van Fransche zijde al zeer karig zijn, melden slechts dat er geen nieuws is. Daar wordt dus de partieele strijd over de groote, lange lijn, van Verdun tot bijna aan de Belgische grens voortgezet. En het blijkt wel steeds meer, dat ? stelsel is in de altoos uitgebreide verlenging van den Duitschen vleugel, dat steeds meer de richting naar de kust wordt gezocht. De vraag is meer dan eens gesteld, waarom de Duitschers aanvankelijk hebben nagelaten de Kanaalkust te bezetten, de plaatsen als Zeebrugge, Ostende, Duinkerken, Calais, Dieppe ongemoeid te laten en zich steeds met al hun macht in zuidelijke richting wierpen. Zij hebben daardoor nagelaten zich tusschen de Engelsche kust en de Fransche legers ts schuiven, en daar de verbinding tusschen de bondgenooten te verbreken. Thans schijnen zij dit ook te meenen. In het noorden rukken de Duitsche legers, die in Antwerpen slechts een bezetting achterlieten, naar Brugge, dus naar Zeebrugge en Ostende op, in Frankrijk zijn reeds cavalerie-massa's bij Hazebrouck, dus in de richting van Duinkerken en Calais gezien.

665 In het Oosten is de toestand toch wel eenigszins anders dan de aanvankelijke berichten uit Petrograd deden vermoeden. De Duitsche troepen zijn in Russisch Polen de Weichsel overgetrokken, bij Iwangorod, en daar met de Russische troepen slaags geraakt. Daar is dus het Duitsche leger een heel eind op Russisch gebied doorgedrongen. De Duitsche troepen strijden tusschen Iwangorod en Warschau. In het zuiden hebben de Oostenrijkers het offensief hervat. Zij hebben Przemysl, dat door de Russen belegerd werd, ontzet, Jaroslaw genomen, en dringen nu de Russen over de grens van Galicië terug. Volgens een mededeeling in "Aftonbladet" hebben de Russen, na Lemberg te hebben leeggeplunderd en de meeste plaatsen in Galicië te hebben verbrand, den terugtocht ondernomen in de richting van Cholm en Dublin, dus op Russisch gebied.

675 **Op het Oostelijk oorlogstooneel.**

Oostenrijksche berichten.

WEENEN, 12 Oct. (W. B.) Een hedenmiddag gepubliceerd ambtelijk rapport luidt: Onze offensieve beweging heeft, onder veelvuldige voor onze troepen gewoonlijk

gunstig aflopende gevechten, de San bereikt. De omgeving van de vesting Przemysl is thans geheel van vijanden gezuiverd; ten noorden en zuiden van de stelling zich nog bevindende resten van het insluitingsleger werden aangevallen. Jaroslaf en Lesajsk zijn in ons bezit. Sieniawa wordt door sterke vijandelijke afdeelingen losgelaten. Wij zetten den opmarsch oostelijk van Chysow voort. In Russisch Polen zijn alle pogingen van sterke Russische strijdkrachten om de Weichsel over te trekken bij Iwangorod, afgewezen. De mededeeling is onderteekend door generaal Höfer.

Russisch communiqué.

PETROGRAD, 12 Oct. (P. T. A.) (Communiqué van den Grooten Generalen Staf). Op 11 October zijn de gevechten begonnen aan den rechteroever van de Weichsel in de richting van Iwangorodt en Warschau. Op de andere punten van het front zijn geen veranderingen gekomen. Detachementen Russische cavalerie, zijn ? getrokken en de vlakte van Hongarije binnengetrokken.

Op Zee.

De "Emden".

BERLIJN, 13 Oct. (Corr. Norden.) Naar de "Köln. Volksztg." uit Russische bron verneemt, hebben het Engelsche slagschip "Triumph" en de Japansche kruisers "Nussin" en "Kassoega" in allerijl Hongkong verlaten en zijn zij in de richting van den Indischen Archipel gestoomd, daar de Duitsche kruiser "Emden" Japansche schepen met rijst had vernield.

Een Russische kruiser getorpedeerd.

PETROGRAD, 12 Oct. (R. T. A.) Een communiqué van den grooten marinestaf meldt: 10 October werden Duitsche onderzeebooten in de Oostzee gerapporteerd. 's Morgens deden zij een aanval op den kruiser "Admiraal Makaroff", die bezig was met het onderzoek van een bark onder Nederlandsche vlag varend. Een Duitsche onderzeeër schoot verschillende torpedo's af, welke echter geen doel troffen en geenerlei schade veroorzaakten. In den middag van den volgende dag herhaalden de onderzeeërs den aanval, en richtten dit keer de torpedo's op de kruisers "Bajan" en "Pallada", die in de Oostzee pabrouilleerden. Hoewel de Russen bijtijds een levendig artillerievuur openden op den vijand, slaagde een onderzeeboot er nochtans in eenige torpedo's af te schieten op de "Pallada", welke het schip tot zinken brachten. De geheele bemanning verdrong.

[De aanval van Duitsche onderzeebooten dezen keer op twee Russische kruisers in de Oostzee ondernomen, heeft dus, naar uit bovenstaand telegram blijkt, tot resultaat gehad, dat een er van gezonken is. De gezonken pantser-kruiser "Pallada" behoort tot dezelfde klasse als de "Bajan" en "Admiral Makaroff". De pantserkruisers hebben een waterverplaatsing van 8000 ton. De snelheid is 21-22? knoop; het aantal paardenkrachten bedraagt 19,000. De bewapening bestaat uit twee kanonnen van 20 c.M., acht van ? c.M., 22 van 7.5 c.M. en vier van 5.7 c.M. en twee torpedo-lanceerbuizen. Het pantserdek is 7 c.M., de pantsergordel 20 c.M. dik. De bemanning telt ongeveer 600 koppen. De "Pallada" werd in 1906 te water gelaten op de werf van de admiraliteit te Petrograd. Red. H.]

DUITSCHLAND.

Bismarck's "Gedanken und Erinnerungen".

Het "Berl. Tagebl." verneemt, dat het derde deel van Bismarck's "Gedanken und Erinnerungen", welks publicatie op Bismarck's uitdrukkelijke wenschen tot later was uitgesteld, in de Bank van Engeland is gedeponneerd, en dus in het bezit van Duitschlands vijanden is, maar dat tevens mag worden verwacht, dat dit kleinood onaangeroerd zal blijven rusten in de schatkamers van de Engelsche Bank.

BELGIE.

Voor de vluchtelingen,

LONDEN, 13 Oct. (Reuter.) Alle bladen wijzen op de noodzakelijkheid, dat Engeland, alle mogelijke hulp verleend aan de Belgische vluchtelingen.

Lotgevallen van een Russisch geneesheer.

Te Maastricht is Zondag aangekomen een Russisch dokter. Het is nog een jonge man, slechts eenige maanden gehuwd, die, te Luik vertoevende met zijne echtgenote, daar door den oorlog verrast werd. Hij bedacht zich niet lang, maar gaf zich op als militaire dokter en was werkzaam aan het fort van Boncolles gedurende de bestorming van Luik. Hier werd hij zelf verwond en kreeg een kogel in de zijde. Hij liet zich vervoeren naar zijne tijdelijke woning aldaar en werd door zijne echtgenote

745 verbonden. Meermalen kwamen de Duitschers huiszoeking doen, om te zien of er geen
wapens in huis waren, doch ze lieten hem ongemoeid. Nauwelijks genezen van zijn wond
verliet hij Luik en voegde zich bij de Belgen te Antwerpen, waar hij tot aan het
beleg bleef. Hij is van Antwerpen naar Brugge gegaan, in welke stad zich volgens hem
een groot leger Engelschen bevindt. Over Vlissingen is hij nu te Maastricht
750 aangekomen met nog 7? cent op zak. Hij wil nu trachten zijn vrouwtje, dat zich nog te
Luik moet bevinden, naar Nederland te doen komen. Een der heeren van het Steuncomité
nam hem mee naar huis en beloofde hem verder te helpen.

ENGELAND.

Belgische vluchtelingen.

755 LONDEN, 13 October. (Reuters bijzondere dienst.) Geschat wordt, dat 400,000 Belgische
vluchtelingen in Engeland zijn, in de laatste twee dagen zijn 5000 Belgen aangekomen.

Het einde van den oorlog.

760 LONDEN, 13 October. (Reuters bijzondere dienst.) Lord Curzon, die te Harrow een
redevoering hield, besprak de meening, dat de oorlog met Kerstmis zou voorbij zijn.
Hij geloofde dat wel meer dan een Kerstfeest nog zou voorbijgaan, voordat de
Engelsche troepen naar huis zouden terugkeeren.

De recruteering.

765 LONDEN, 13 Oct. (Reuter.) De "Daily Mail" wijst er op, dat de val van Antwerpen het
aantal aanmeldingen ter recruteering sterk deed toenemen. Gisteren werd het hoogste
cijfer nieuwe recruten sedert drie weken bereikt.

Een rede van Curzon.

770 LONDEN, 12 Oct. (Reuter.) Lord Curzon zeide in een rede te Harrow, dat de inneming
van Antwerpen een weloverwogen onderdeel was van het Duitsche plan. Duitschland zou
nu, al of niet door direct geweld, Nederland feitelijk dwingen naar ? te daag ? dan,
geg? Engeland tusschenbeide treedt en zijn plannen in duigen werpt, gestadig
voortgaan tot bereiking van het groote doel, n.l, Engeland ten onder te brengen.

775

FRANKRIJK.

(Van onzen gewone briefschrijver.) Parijs, 6 Oct.

Moed en goedertierenheid. - Kritiek. - De doden. -

780 Het is en het blijft een ontmoedigend werkje brieven te schrijven die afhankelijk
zijn van een zoo treurige postverbinding als de tegenwoordige Fransch-Hollandsche.
Hoe lang zal deze er weer over doen? Tien dagen, twaalf, veertien? Zal hij misschien
weer heelemaal niet aankomen? Zoo zal de toestand zijn als hij er komt, en zal iemand
dan nog eenige belangstelling hebben voor zulk Parijsch nachtschuit-nieuws?
785 Dergelijke overwegingen werken niet opwekkend... Maar hoeveel beter en vlugger ge
daarginds in Amsterdam ook ingelicht wordt omtrent hetgeen er op de verschillende
slagvelden gebeurt, misschien wilt ge dan toch ook wel weer eens wat lezen uit de
atmosfeer van een oorlogvoerend land. Daarom vertel ik u dan vandaag maar weer het
een en ander van hetgeen we hier in Parijs hooren, zien, lezen en beleven.

790 En dan moet ik nu toch eerst weer eens mijn bewondering zeggen voor de wijze waarop
het Fransche volk deze oorlogs-beproeving draagt. We zijn vandaag al aan den zes-en-
zestigsten dag van den oorlog, en nog altijd zijn moed, vertrouwen en
zelfverloochening nog even groot en algemeen als toen hij begon. Er is haast geen
gezin waar men niet rouwt over een verlorene, gewonde, verminkte, of waar men niet in
795 angst zit over het uitblijven van berichten, al vele weken lang. Maar de geest van
allen, de zekerheid dat het niet anders dan goed afloopen kan en dat al deze ellende
noodig is om nu eens voor altijd van die eeuwige oorlogsdreiging daar uit het Oosten
bevrijd te raken, is onveranderd. Onveranderd ook de lust om te helpen, direct en
indirect. Elken dag krijgen de kranten die inschrijvingen tot het verschaffen van
800 warme kleeren aan de soldaten geopend hebben, stapels goed, wol en flanel, geld,
tabak, chocolade... Iedereen doet mee, ook de allerarmsten, die werken zoo hard ze
kunnen om de wol die hun gegeven wordt in borstrokken en plastrons om te zetten. Nog
altijd gevoelen die "wispelturige" Franschen zich de leden van één groote familie, en
805 offeren ze hun eigen belangen op aan het eene en gemeenschappelijke belang van hun
bedreigde vaderland.

Zoo komt het aan de verschillende mairies waar de ondersteuning worden uitgereikt
herhaaldelijk voor dat een arme vrouw uit eigen beweging komt zeggen dat ze de hulp
niet meer nodig heeft, omdat ze werk gekregen heeft, of een "secours" van andere
zijde. Want onder de tegenwoordige omstandigheden cumuleeren, tweemaal de

810 ondersteuning toucheeren, de ongelukkige een franc vijf-en-twintig per dag die toch
nauwelijks voldoende zijn om er het allernoodzakelijkste levensonderhoud voor te
kopen, dat willen ze niet...
Ook is er een algemeene welwillendheid, die vooral in een groote stad als Parijs,
waar de onderlinge betrekkingen nu doorgaans juist niet vrij zijn van zekere ruwheid,
815 even aangenaam als ongewoon aandoet. Alle menschen zijn vriendelijk tegen elkaar.
Zelfs de agenten, in normale tijden al niet toeschietelijker dan de Berlijnsche of
Londensche. Daarvan één voorbeeld. Ik dineerde dezer dagen in een gezellig klein
restaurant, een van de weinige die op het oogenblik nog iets echt Parijsch hebben
overgehouden. Er komen nogal wat jonge officieren, vooral aviateurs, die deel
820 uitmaken van het bij Versailles gestationeerde vlieg-eskader van de stelling Parijs,
en toen het leger van Von Kluck zoo dreigend dicht bij Parijs was, deden ze,
eenvoudig en zonder eenige grootdoenerij, menig spannend verhaal van de
verkenningstochten die ze uitgevoerd hadden te midden van fluitende kogels en
springende granaten...
825 Het begon juist goed te worden, toen om half tien de baas, bang voor de straf van een
week sluiten als men hem na dat uur nog open vond, ons naar buiten loodste. Niet gauw
genoeg echter of de onachterhaalbare tijd achterhaalde enkelen van zijn gasten, en
zoo woonden we aan den uitgang een kleine "prise de bec" bij van den brigadier van
een de ronde doend groepje agenten met een jongen, chiquen soldaat, blijkbaar
830 gemobiliseerd als bestuurder van zijn eigen automobiel, die hij ter beschikking van
de militaire autoriteiten had gesteld, en die buiten op hemzelf, zijn vrienden en de
bijbehoorende vrouwtjes stond te wachten. 't Gezelschap was niet tevreden dat ze hun
dessert in den steek hadden moeten laten, en van het eene woord kwam het andere.
"Kom, kom, - zei de brigadier - houdt je nu maar koest. Ik heb mijn orders, en anders
835 zou ik je moeten opbrengen naar de "Place de Paris" (het algemeene militaire
centrum)." "Mij opbrengen?" snoefde de chique soldaat. "Kom maar mee, als je lust
hebt, dan zul je eens wat zien. C'est moi qui vous conduirai à la Place de Paris!..."
"Nu ja, vous conduirez l'auto", gaf de brigadier toe "maar aan de Place de Paris
zouden ze je misschien toch niet zoo heel vriendelijk ontvangen. U weet best dat U
840 ongelijk hebt..." "Ongelijk, ik? Kijk me dit papier eens aan, mon ami. Op elk uur van
den dag en van den nacht heb ik het recht door Parijs te circuleeren."
"Ik twijfel er niet aan, maar je circuleerde daarbinnen niet hard..."
Zoo ging het een tijdje door, onder groote belangstelling van degenen die het
restaurant uitgekomen waren. Maar toen mengde een luitenant van den staf, die ook
845 daarbinnen geweest was, zich in het gesprek, en nam gemoedelijk den agent ter zijde.
En deze, in antwoord op een paar gefluisterde woorden, zei goedig en zachtjes: "Mais
oui, ? oogenblik een militair niet lastigvallen... Maar ik heb strikte orders, en ik
kan niet anders optreden dan ik doe...". En zoo liep tot algemeene tevredenheid het
standje af, ook tot die van den restaurateur, die angstig door de ramen had staan
850 gluren: of de oneenigheid tusschen die verschillende machthebbers ook op zijn
onschuldig hoofd neerkomen zou. Het was niet voor de eerste maal dat ik dien avond
getroffen werd door de vriendelijke kameraadschappelijkheid, die hier tusschen
superieuren en inferieuren bestaat, en die een officier sussend deed tusschenbeide
komen in een geschil tusschen een brigadier, die in het leger een sergeant is, en een
855 gemeen soldaat. Ze voelen hier allemaal de waarheid van het Kiplingsche: We are of
one blood, you and I. En zodoende krijgen ze veel meer van hun mannen gedaan. Die
algemeene welwillende stemming gaat zóóver, dat ze zich zelfs uitstrekt tot de
mensen die over de geheele wereld wel de alleronvriendelijkste categorie vormen die
er bestaat: de ontvangers. In normale tijden hoef je met je belasting maar kort ten
860 achter te zijn om dadelijk een in de meest kwetsende termen gesteld papier thuis te
krijgen, dreigende met de vreeselijkste straffen als je niet onmiddellijk betaalt, -
brief die tot verhooging van de attentie open aan je conciërge wordt ter hand
gesteld. Maar wil men hooren hoe op het oogenblik de toon is? Geen sprake meer van
aanmaningen en dwangbevelen.
865 Ziehier:
Monsieur, Je vous serais tres obligé de vouloir bien faire verser à ma caisse une
somme au moins égale aux douzièmes échus sur vos contributions de l'année courante.
Dans les circonstances actuelles, les efforts de tous les citoyens doivent tendre à
seconder la défense du territoire. Vous toudre certainement y contribuer en versant
870 au Trésor les sommes que vous lui devez. Veuillez agréer, Monsieur, l'assurance de ma
considération la plus distinguée.
Volgt de als altijd onleesbare handteekening van den ontvanger. Is het geen wonder,
en zou zulk een exquisite beleefdheid je niet voor goed met het belasting-betalen
verzoenen? Dat er ook na den oorlog van die courtoisie der gestelde machten iets
875 overblijven mocht! Hij had dan tenminste uog iets goeds gesticht... Wonderbaarlijk is

ook de rustige gelatenheid van de dikwijls, verschrikkelijk verminkte, gewonden. Een van mijn vrienden, die zich als helper en verpleger in de hospitalen verdienstelijk maakt, ontmoet in den tuin een soldaat die zijn arm in een doek draagt. Hij helpt hem aan een lucifer voor zijn cigaret, en blijft een praatje maken. "Wat heb je aan je arm?" vraagt hij. "Aan mijn arm?" zegt de ander. "Niks, heelemaal niks. Ik heb alleen geen arm meer." En kalme rookwolkjes uitblazend loopt hij verder. Een andere gewonde soldaat komt in een hospitaal waar voor het eerst zijn voorloopig verband door een definitief vervangen zal worden. Hij zegt tegen de zuster, die hem helpt: "Nu ben ik toch benieuwd om te weten hoeveel vingers ze me aan mijn hand gelaten hebben. Toen ik die scherf er tegen aan kreeg, ben ik van mijn stokje gegaan, en ik het het dus nog niet gezien..." Als de zuster 't linnen los gewikkeld heeft, tracht ze het geheel vernielde stompje te verbergen, maar de man heeft al gekeken. Een kreun, een snik, — maar dadelijk herstelt hij zich weer: "Geen één meer... De smeerlappen! Maar enfin, ik het me gelukkig al bij voorbaat gewroken. Vijf het ik er om zeep geholpen, voor elken vinger een. Dat het ik er dan nu wel voor over..." En dan dat ongelukkige twaalfjarige meisje, dat getroffen is door de bom van de laatste "Taube", die zich boven Parijs heeft vertoond, en zich als gewoonlijk geamuseerd heeft met het werpen van bommen op een onschuldige, weerlooze bevolking van niet-combattanten. Een van haar beenen is zoodanig versplinterd dat men het heeft moeten amputeeren. Het kind weet het nog niet, en de moeder heeft tot vreeselijke taak het haar te vertellen. Een oogenblik barst het arme meisje in snikken uit, maar al gauw bedwingt ze zich, en nu op haar beurt haar moeder troostende, zegt ze: "Nu, moeder, dan zullen we maar zeggen dat ik mijn been voor Frankrijk het opgeofferd." Er zijn er die het Fransche volk gedegeneerd hebben durven noemen. Welk een prachtig démenti geeft sinds het begin van den oorlog hier jong en oud aan de kamergeleerden die een dergelijke dwaasheid hebben uitgekraamd. Welk een moed overal, welk een zelfopoffering en welk een ontembare levenskracht! Het is altijd prettig te hooren wat je vrienden van je denken, maar interessanter is nog het oordeel van je vijanden. Je bent altijd zeker dat die je niet naar den mond zullen praten, en je kunt er dikwijls heel wat van opsteken. De Franschen zijn dezer dagen in de gelegenheid geweest het oordeel van een van hun tegenstanders te vernemen. De Deutsche leger-aanvoerder Von Bülow, die door de Franschen die met hem in aanraking gekomen zijn als een van de beschaafde Deutsche bevelhebbers wordt gekenschetst, heeft het als hij hier of daar op een kasteel te gast was niet beneden zich geacht zijn onvrijwilligen gastheer eens gemoedelijk te vertellen wat hij van het Fransche leger dacht. Hier volge een uittreksel van zulk een causerie, zooals die door den hoorder aan den "Figaro" werd meegedeeld. Uw legers zijn mooi — zei hij — niet heel practisch, maar mooi. Maar alle wapens ervan zijn niet evenveel waard. In de eerste plaats, ge moet het mij niet kwalijk nemen, maar ik ben van oordeel dat uw cavalerie haast niet bestaat. Ze is prachtig bij de charge. Maar de charge, daar doen we niet meer aan, dat is uit de mode. De charge, dat is litteratuur, poëzie, maar dat is de oorlog niet. De ware rol van de cavalerie is de herkenningsdienst. En dien dienst vervult de uwe niet regelmatig genoeg. Het verveelt jullie Franschen op te passen. Voor de voorzichtigheid moeten ze jullie niet hebben. Jullie beschouwt den oorlog als een reeks groote avonturen. Jullie vermeerdert voortdurend het risico. Maar men moet juist het risico verminderen. In het gevecht moet men alles wagen maar daarbuiten niets. "Uw artillerie? — ja, daar praat ik liever niet over — die is verschrikkelijk. Het is de beste van de wereld. Onze soldaten noemen uw artilleristen: de zwarte pachters. Ze hebben gelijk. Ze doen ons veel kwaad. Ik praat liever over wat anders: over jullie infanterie, die grooten lof verdient, maar die zulke ernstige, zulke verschrikkelijke gebreken heeft. Het gevaarlijkste van alle is haar moed. Uw infanteriston vochten mat onbedekte borst; het lijkt wel of ze er plezier in hebben voor schijf te dienen. Ze vormen een gemakkelijk mikpunt. Dat is zeker heldhaftig van hen, maar het is absurd. Ge denkt dat moed altijd een nuttig element is. Zeer zeker is mij dat onder zekere omstandigheden, bij de aanvallen en bij de bajonet-charges. "Maar de te groote moed van de manschappen is dikwijls eerder een nadeel dan een voordeel. Dat weet ge niet. Toch is het de waarheid. Ge schijnt niet te weten dat men zich om te overwinnen verbergen moet, zich wegstoppen, den vijand zoo weinig mogelijk houvast gaven, de aarde uitgraven, daarin wegkruipen, gebruik maken van alle rotsen, van alle terreinplooiën; zien en niet gezien worden. Dat zult ge misschien nog wel eens leeren, door het ons te zien doen. En wie weet of ge dan niet de overwinnaars worden zult."

940 Het begint er den schijn van te krijgen alsof ook op dit gebied de Franschen werkelijk al heel wat van hun vijanden hebben afgekeken. En — wie weet, inderdaad...

Een van de dingen die de Franschen in den vijand het onaangenaamst treffen is het misbruik dat door hen bij hun gruwelijk oorlogs-handwerk gemaakt wordt van den naam van het Opperwezen. Geërgerd door dit misbruik onder omstandigheden waarbij het christendom van de betrokkenen al zoo èrg weinig op den voorgrond treedt, heeft de
945 "Conseil de la Federation protestante" in haar vergadering van 28 September de volgende resolutie aangenomen, die ik letterlijk vertaal:
"De federale raad van de protestante kerken van Frankrijk, uit naam van het geheele Fransche protestantisme, spreekt er zijn diepe droefenis over uit, nadat het
950 Christendom reeds zoovele eeuwen bestaan heeft, twee groote rijken systematisch de meest vaststaande regels van het volkenrecht te zien schenden;
"verontwaardigt zich, met de geheele geciviliseerde menscheid, over de verwoesting van Leuven en het bombardement van de kathedraal van Reims;
"laakt het misbruik van vrome zinsneden, waarvan de keizers van Duitschland en
955 Oostenrijk sinds het begin van den oorlog het schandalige voorbeeld geven;
"constateert met droefenis hoezeer deze exploitatie van God den godsdienst in de moderne consolentie dreigt te schaden;
"en wijst de geheele christelijke wereld op het kwaad, veroorzaakt door praktijken, die onder een gewaad van evangelische woorden de ontkenning verbergen van den
960 godsdienst der profeten en van Jezus Christus.
Onder de doden van de laatste dagen zijn behalve de moedige jonge Guy de Cassagnac, mede-hoofdredacteur, met zijn broer Paul die gewond werd, van de Bonapartische "Autorité", de bekende hardlooper Jean Bouin, die in zijn branche een even groote internationale beroemdheid was als Carpentier in d» bokswereld, en Charles Mulier, schrijver van een menige amusante "pastich" en van het tooneelstuk "Maison de
965 Danses", dat voor hem en voor Polaire zulk een groot succes is geweest. Nog niet zoolang geleden citeerde ik van hem de bijzonder geslaagde persiflage op "la maniere de Déroulède". Hoe prachtig had hij de heldhaftigheid belachelijk gemaakt... en nu sneuvelde hij zelf als een held, na te voren van sergeant tot luitenant bevorderd te
970 zijn, om zijn moedigen beleidvol optreden toen kapitein en luitenant van zijn compagnie gevallen waren. De dood van dezen Parijzenaar op deze wijze is een symbool. Ze zijn immers allemaal zoo, blagueurs hun leven lang, maar helden als het erop aankomt.

975 **De veroverde vaandels.**

Te Parijs heeft, in tegenwoordigheid van een geestdriftige menigte-de overbrenging va» het Elysée naar het "Hotel des Invalides" plaats gehad van zes veroverde Duitse vaandels (in het geheel bevinden zich tien Duitse vaandels in Fransche handen). President Poincaré heeft deze zegeteekenen van Bordeaux meegebracht, toen hij zijn
980 bezoek aan het leger te velde ging brengen. De stoet werd gevormd door een compagnie republikeinsche garde; zes onderofficieren droegen elk een opgerold vaandel over den schouder. In het "Hotel des Invalides" hadden zich alle officieren van het garnizoen verzameld. De muziek speelde de Marseillaise, nadat de troep de geweren had gepresenteerd. Vervolgens nam de generaal-gouverneur van het "Hotel des Invalides" de
985 vaandels over en bevestigde ze aan den muur, waarna het publiek tot een défilé werd toegelaten. Het blad van Clemenceau. Het blad van Georges Clemenceau "l'Homme libre", waarvan de titel alreeds veranderd is in "l'Homme enchainé" en dat vervolgen» opnieuw was verboden, is enkele dagen geleden weer verschenen. Het heet nog steeds "l'Homme enchainé".

990 **Practisch.**

De Britsche soldaten zijn voorzien van briefkaarten met opgeplakte postzegels, waarop enkele korte mededeelingen gedrukt staan, bijv.: I am quite well -- I have admitted into hospital - I hope te be discharged soon - I am being sent down te the base - I
995 have received your letter, telegram - Letter follows at first opportunity, ens. De soldaat heeft slechts door te slaan wat hij niet wil melden, zijn handteekening en den datum te zetten, benevens het adres en hij is klaar. De "Temps" maakt zich nu tot toe van de wenschen van talrijke bloedverwanten en vrienden van militairen om aan te dringen op het in den handel brengen van dergelijke briefkaarten voor de Fransche
1000 troepen.

RUSLAND.

De toestand in Rusland.

1005 Ons wordt van Duitse zijde gemeld: De bekende Engelsche schrijver A. Wella, die behoort tot de Engelsche arbeiderspartij, heeft in Engelsche socialistische bladen Rusland als bondgenoot van Engeland toegejuicht en met groote stelligheid verzekerd, dat het tegenwoordige Rusland heel anders is dan het vroegere, en liberaal zal

worden. Het had reeds bewijzen van verandering gegeven, zoowel tegenover de
1010 onderdrukte Finnen als tegenover de Joden en Polen, en tevens ook wat betreft de
1015 constitutioneële wenschen van het Russische volk. In het Engelsche weekblad "Labour
Leader", wordt deze lof door een aantal Russische journalisten, die zich in Engeland
bevinden, in een verklaring weersproken. Daarin wordt gezegd, dat tot nu toe slechts
aan de Polen beloften zijn gedaan, terwijl den Finnen en den Joden niets werd
1020 beloofd. Integendeel, onlangs heeft de Russisch "Invalide", een in militaire kringen
op groote schaal verspreid officieel legerorgaan, de verwachtingen van de Joden en
Finnen in een belachelijk daglicht gesteld, en de mogelijkheid van verbetering van
hun toestand een al te dwaze droom genoemd. Juist in Finland werd nog aan het begin
van den oorlog een bijzonder streng stelsel ingevoerd, en de beperkingen van de
1025 staatsburgerlijke vrijheid der Joden blijven bestaan. De kinderen van de Joden die
aan het front voor den roem van het Russische leger streden, zijn uitgesloten van de
scholen van middelbaar onderwijs en van de universiteit.
Een invloedrijk Russisch publicist, wiens naam de "Labour Leader" niet noemt,
schrijft: Het is waar dat zeer vele Russen thans voor den oorlog zijn. Men moet
1030 echter de psychologie van het onderdrukte volk kennen, dat eraan wanhoopt ooit het
land vrij en gelukkig te zien en hij meent, dat de oorlog de eenige redding is. Vele
Russen menen, dat Rusland na de overwinning op Duitschland een betere toekomst
tegemeet zal gaan, maar het kan ook een slechtere zijn, en deze quaeetie begint thans
reeds velen met ons met ongerustheid te vervullen, die, toen de oorlog begon, anders
1035 dachten. Zij zien geen teeken van verbetering, geen begin van verandering, geen
neiging der regeering om het volk tegemoet te komen in zijn wenschen en
verwachtingen. In hetzelfde blad publiceert, volgens de "Vorwärts", Peter Petrof een
brief, die door de "Times" en de "Daily Cronicle" werd geweigerd. Daarin wordt
verklaard, dat wel is waar vele Russische revolutionaire anarchisten alles hebben
1040 vergeten, en zich bij de regeering hebben aangesloten, maar dat de regeering zelf
niets heeft vergeten en niets heeft geleerd.
De meeste Europeesche regeeringen hebben amnestie verleend, maar de Russische
gevangenen zijn thans nog voller dan te voren, met tienduizenden jonge mannen en
vrouwen, wier eenige misdaad het was, te streven naar de vrijheid van het Russische
1045 volk. Bij het uitbreken van den oorlog zijn de arbeidersbladen te St. Petersburg
"Buckata Gazeta" en "ZaPtavdoe" verboden, en de redacteurs gevangen gezet. Kan de
heer Wells ons zeggen waarom deze lieden en alle eerste krachten uit de vakbewegingen
gevangen zijn gehouden, wanneer in Rusland alle partijen dezen oorlog met geeetdrift
hebben begroet! gelijk de heer Wells beweert.

1045 **Duitsche berichten.**

Het Duitsche consulaat-generaal te Amsterdam ontving van het ministerie van
buitenlandsche zaken te Berlijn de volgende mededeeling:
Volgens ingekomen betrouwbare berichten zijn Russische reservisten in Siberië aan het
1050 muiten geslagen; twee regimenten zijn afgezonden ter onderdrukking van de beweging.
In het Russische leger wordt het gerucht verspreid, dat de nederlagen in Oost-Pruisen
tegen generaal v. Hindenburg slechts het gevolg zouden geweest zijn van Joodsch
verraad. Pogroms hebben plaats gevonden in Bessarabië en Russisch-Polen.

1055 **Moderne Ontploffingsmiddelen.**

Bewijst een lading slagsas weer goede diensten. In den beginne was een groot bezwaar
voor de toepassing van de nitroglycerine het hooge stolpunt. Reeds bij matige
1060 temperatuur wordt de nitroglycerine vast en ontploft dan zeer moeilijk. Deze
moeilijkheid werd echter overwonnen, toen Alfred Nobel op de gedachte kwam, de
nitroglycerine te doen opzuigen, door indifferente poreuse stoffen en zoodoende een
vaste massa te maken, die als explosiestof aan alle eischen voldeed. De aldus
1065 samengestelde stof, het dynamiet, waarvan de ontzettende kracht wel bekend is, wordt
thans in verschillende soorten vervaardigd. Naast het schietkatoen moeten we noemen
de zgn. collodiumwol, een product, dat nagenoeg op dezelfde wijze bereid wordt, doch
dat minder nitro-groepen bevat, en dat oplosbaar is in een mengsel van alcohol en
1070 aether. We zullen er hier niet lang bij stilstaan, daar het als zoodanig niet
gebruikt wordt als explosief stof. Wel vindt het toepassing bij het vervaardigen van
kruitsoorten en dynamietsoorten, doch hierover aanstonds. Thans dienen we te
bespreken de nitroglycerine. Dit product wordt bereid door onder afkoeling, in een
mengsel van salpeterzuur en zwavelzuur langzaam glycerine te laten druppelen. Hierbij
1075 wordt voortdurend geroerd. Laat men de reactie-vloeistof daarna eenigen tijd rustig
staan, dan scheidt deze zich in twee lagen, waarvan de eene bestaat uit de
nitroglycerine en de andere uit het zuurmengsel. Dit wordt afgetapt, de
nitroglycerine wordt daarna grondig gewasschen met water en vormt dan een

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 oktober 1914

1075 glasheldere, olie-achtige, reuklooze, zeer giftige vloeistof, die reeds bij 8 gr. C. boven het nulpunt bevriest. Nitroglycerine is nagenoeg onbrandbaar; een brandende lucifer b.v. dooft er in uit en een gloeiende platinadraad die er in gedompeld wordt, koelt al zonder dat er verder wat gebeurt, maar toch leent ze zich uiterst goed voor het vervaardigen van explosiestoffen. Zoo vormt ze het hoofdbestanddeel van het dynamiet. Laat men op een stukje filtreerpapier wat nitroglycerine vallen en slaat men er met een hamer op, dan ontstaat een ontploffing, echter slechts plaatselijk. 1080 Groote hoeveelheden nitroglycerine laten zich veel moeilijker tot explosie brengen. Ook hier er weer telkens 10 in een waterdichte, houten kist, die als zoodanig tot verzending komt. Voor militaire doeleinden wordt het dynamiet dikwijls gevuld in 1085 slaghoedje kan geplaatst worden. De houten kisten kunnen ondanks hun hoogst gevaarlijken inhoud goed getransporteerd worden. Ze kunnen zelfs vrij ruwe behandeling ondergaan, zonder dat er ongelukken geschieden, omdat wanneer de kisten een zwaren slag of stoot krijgen of desnoods ingedrukt worden de patronen door hun weekheid eenvoudig plat ?.

1090 Het gewone dynamiet bereidt men als ? gedeukt worden, volgt: De gezuiverde nitroglycerine wordt ?. Men heeft in dit opzicht merkwaardige ? met de zuigstof, waarvoor men meestal kie? proeven genomen. Zoo werd, om te zien, zeguhr? gebruikt, eerst oppervlakkig ge? wat er zou gebeuren, een kist met dynamiet gemengd tot een 1095 dikke brei, daarna wordt de 40 M. hoog langs een steenhelling gegooid, massa met de hand nog eens doorgewerkt en zonder dat er ontploffing plaats had. ? vervolgens door een zeef gedrukt. De con? Ook heeft men aan den buffer van een ?sistentie van de massa moet nauwkeurig ge-? spoorwagen een kist dynamiet gebonden en ?kozen worden. Is de brei te dun, dan gaat den wagen langs een helling naar beneden de nitroglycerine "uitzweeten"; is ze te dik, laten rijden. Er gebeurde echter niets ?ante droog, dan 1100 ontstaan moeilijkheden bij het ?ders dan dat het dynamiet tot een pap gepersd van de patronen. Daar het samengedrukt werd, stellen van het dynamietmengsel op het oog. Ook de aanraking met vuur is bij dynamiet geschieden, is dit uitsluitend werk van miet niet altijd gevaarlijk. Zoo verbond geoeffende vakmensen. ? men een lont aan een kist dynamiet. Nadat de brei gevormd is, worden er pa? en stak de lont aan. Er 1105 ontwikkelde zich tranen uit geperst in toestellen, die of tel? groote hoeveelheid gas, waardoor, de ?kens één patroon van de juiste afmeting ge-? openscheurde en de inhoud zonder e?ven, of waaruit een dynamietworst komt, ? opbrandde. Een halve dynamiet pa? waarvan de patronen op de verlangde maat troon. Op een ijzeren plaat gelegd, kan aan afgesneden worden. De patronen, die in gesmolten worden, eveneens 1110 zonder dat ex twee grootten gemaakt worden, van 10 c.M. p?gie optrad. Doch niet altijd is vuur zoo en van 2? c.M., worden elk afzonderlijk ongevaarlijk, vooral niet wanneer een hoeveelheid ? in perkamentpapier of wat nog mooi veelheid dynamiet gelegenheid heeft om op gebruikelijk is in paraffinepapier. Van de een voldoende 1115 hoge temperatuur te ko? aldus ingewikkelde patronen worden te? is bv geconstateerd door een in ?kens 2? K.G. in kartonnen dozen samen-? in het groot genomen proef, gepakt, die of alleen maar dichtgeplakt zijn. Die bracht men in een houten huisje of soms nog in hun geheel in paraffine ge-? 10 ten ?aars dynamiet. Het gebouwtje domp ? worden, van deze pakketten gaan ? ge? brandde een gedeelte van het dynamiet gewoon op, doch na eenigen tijd explodeerde de rest van de massa opeens.

1120 ? aan wat kamfer is toegevoegd. Een dergelijk preparaat werd tot voor eenige jaren in Oostenrijk gebruikt onder den naam van "Kriegsspringgelatine". Thans is het vervangen door het zgn. Ecrasiet, dat wij straks nog zullen bespreken. Naast de zuivere springgelatine staan de verschillende gelatine-dynamietsoorten, die gemaakt worden door aan het eerste produkt geschikte vaste stoffen toe te voegen, zooals salpeter, 1125 houtmeel, roggemeel, gebrande oker, soda enz. Het Engelsche Gelignite bestaat b.v. uit ?2k% nitroglycerine, 2?% collodiumwol, 26?% salpeter, 8,4% houtmeel, 0.35% soda. Dergelijke gelatine-dynamieten werken minder heftig dan de eigenlijke springgelatine. Toen men eenmaal de explosieve kracht van schietkatoen en nitroglycerine had leeren kennen, ging men ook andere nitroverbindingen onderzoeken en zoo vond men, er nog 1130 vele bij, die explosieve eigenschappen hadden, en geschikt waren voor het maken van ontploffingsmiddelen. De meest belangrijke hiervan is het trinitrophenol of pikrinezuur. Dit komt in verschillende physische vormen voor. In kleine kristalletjes ontploft het slechts zwak, daarom gebruikte men het oorspronkelijk te zamen met andere stoffen, die de explosie begunstigen. Vooral bekend geworden is een 1135 praeparaat, dat gemaakt werd door pikrinezuur en collodiumwol samen in aether op te lossen. Dit mengsel noemde men in Frankrijk Meliniet.

In het algemeen is in normale omstandigheden het dynamiet dus niet zoo heel gemakkelijk tot ontploffing te brengen. Tusschen ijzer en ijzer of andere metalen geslagen, ontploft het meestal plaatselijk. Om algeheele ontploffing teweeg te

1140 brengen is gewoonlijk een slaghoedje nodig. Merkwaardig is echter het volgende: Wanneer een dynamietpatroon ontploft op een massa, die de veroorzaakte trilling gemakkelijk kan overdragen, b.v. een metaalstaaf, gaat een patroon, die aan het andere
1145 einde van de staaf bevestigd is, simultaan mede ontploffen. Van deze bijzondere eigenschap maakt men vooral gebruik bij het laten springen van ijzerconstructies, waarbij aan elk einde van een metalen drager een patroon bevestigd wordt of wel, men steekt een patroon in beide einden van een lange buis en steekt er slechts één aan. Dynamiet kan ook tot explosie gebracht worden door de werking van het licht, wanneer dit door gebogen of sterk gepolijste glasvlakken geconcentreerd wordt; eveneens door sterke elektrische vonken.
1150 Zoals wij reeds zeiden, naast het eigenlijke dynamiet, het kiezelguhr-dynamiet, in Amerika Giant Powder genoemd, bestaan verschillende andere dynamietsoorten. In de eerste plaats zulke, die naast of in plaats van het kiezelguhr, andere soms werkzame stoffen bevatten. Hiervan noemen wij b.v. het Lifchofracteur, dat nog bevat bruinsteen, bariumsalpeter, zwavel, en het Carbodynamiet, dat bestaat uit 90%
1155 nitroglycerine en 10% kool, die gebrand is uit kurk. Glyoscilien is een dynamietsoort, vervaardigd door schietkatoen en salpeter te drenken met nitroglycerine, enz. De z.g.n. springgelatine is een oplossing van collodiumwol in nitroglycerine. Later ontdekte men dat pikrinezuur op zich zelf tot zelfs heftige ontploffing kan komen, wanneer het gesmolten geweest is. Om hierbij de ontploffing tot stand te brengen moet men gebruik maken van een krachtig slaghoedje of van een ontstekingspatroon uit droge schietkatoen. Het gesmolten pikrinezuur, dat in
1160 Frankrijk de naam Meliniet behouden heeft, en in Engeland Lyddiet heet, wordt warm vloeibaar gegoten in granaten, enz., die na afkoeling van de massa voorzien worden van een schietkatoenontsteker.
1165 Behalve het pikrinezuur zelf, past men ook pikrinezure zouten toe, meestal te zamen met salpeter of derg., zoowel voor het vullen van torpedo's en holle projectielen als voor geweer- en geschutkruit. Voor geschut van zeer groot kaliber gebruikt men b.v. een mengsel bestaande uit 9 dln. pikrinezure kalium, 80 dln. salpeti en 11 dln. kool.
1170 Eenigszins overeenkomstig met het Meliriet is het z.g. Cresiliet, d.i. trinitriekiesol, dat eveneens in gesmolten toestand gebruikt wordt. Het ammoniumzout van het trinitrokre? wordt in Oostenrijk tegenwoordig veel gebruikt. Het draagt den naam Ecrasict. Dit ontploffingsmiddel moet zeer bestendig zijn tegen mechanische inwerkingen stooten, wrijving enz. Om het tot explosie te brengen zijn de
1175 slaghoedjes nodig; maar is de ontploffing eenmaal tot stand gekomen, dan de uitwerking er van geweldig. Men schat deze dubbel zoo groot als van dynamiet! Tot slot zij nog vermeld dat men in den laatsten tijd ook voorgeslagen heeft patronen te vullen met vloeibare gassen, b.v. vloeibare lucht of vloeibare zuurstof; al of niet gemengd met stoffen, die de uitwerking van de ontploffing versterken. Door praktische
1180 proeven is reeds bewezen, dat men in vloeibare gassen middelen heeft om een heftige explosies op te wekken. Wanneer de techniek in dit opzicht nog verder vooruitgaat, zal men er wellicht met hulp van vloeibare gassen in slagen ontploffingsmiddelen te maken, wier uitwerking nog geweldiger is, dan van de thans reeds gebruikelijke.
1185 E. C. SUTHERLAND.

OOSTENRIJK.

Generaal Auffenberg.

1190 Generaal Auffenberg, een der bevelhebbers van het Oostenrijksche leger, die met zijn troepen aanvankelijk naar Lublin oprukte en den Russen bij Zamortje en KomaTof een krachtige nederlaag toebracht, doch later door de Russen werd teruggedreven, werd wegens gezondheidsredenen van zijn bevel ontheven en is nu op non-activiteit gesteld.

De moordenaars van aartshertog Franz Ferdinand.

1195 SERAJEWO, 12 Oct. (W. B.) De acte van beschuldiging tegen Princip (de man die het doodelijk schot op den aartshertog-troonopvolger loste) en zijn medeplichtigen is verschenen. Tegen Princip en 21 andere personen wordt de aanklacht wegens hoogverraad ingediend, tegen drie andere personen wordt een aanklacht ingediend omdat zij van het complot op de hoogte waren en de wapens verborgen hielden die voor den aanslag bestemd waren. In de acte van beschuldiging wordt uitvoerig de wordingsgeschiedenis
1200 van de in Belgrado door de organisatie Narodno Odbrana aangestichte samenzwering behandeld. Zij schildert uitvoerig de reis der samenzweerdere en het binnensmokkelen van wapenen en bommen naar Bosnië; verder hoe de samenzweerdere in Serajewo medeplichtigen verwierven, hoe zij onder elkaar wapens verdeelden en hoe zij zich op straat opstelden. Bij de instructie bekende Princip dat hij met een tweede schot de
1205 "Landeschef" Petiorek wilde dooden, doch de gemalin van den aartshertog trof. Aan het

1210 slot wordt in de acte van beschuldiging uitvoerig gesproken over de motieven van den aanslag. Het irredentische streven van de groot-Servische kringen te Belgrado, dat tot zelfs aan het koninklijk hof aanhang had, wordt uiteengezet en gewezen op de stelselmatige agitatie tegen Oostenrijk-Hongarije en de Habsburgsche dynastie in Servië, Kroatië en Bosnië, die tot eenig doel had Kroatië, Dalmatië, Istrië, Bosnië, Herzegowina, benevens de door Serviërs bewoonde zuidelijke Hongaarsche provinciën van de Monarchie los te scheuren en bij Servië te voegen.

1215 De samenzweerders Princip, Graber, Cabrinovitsj bekenden dat zij te Belgrado haat tegen de Monarchie en groot-Servische neigingen hadden opgedaan, de politieke vereeniging van alle Zuid-Slaven bedoelden, dat het uiteenvallen van Oostenrijk-Hongarije en het ontstaan van een groot-Servisch rijk hun politiek ideaal was. In dienste van dit ideaal hadden zij het plan opgezet tot den moordaanslag op aartshertog Franz Ferdinand, dat eindelijk werd volvoerd.

1220 **ROEMENIE.**

Koning Carol.

Het "Berl. Tagebl." bevat den tekst van de proclamatie, door de regeering uitgevaardigd naar aanleiding van den dood van koning Carol en de troonsbestijging van den nieuwen koning. Hij luidt aldus:

1225 "Roemenië heeft den grooten koning Carol, den stichter van het koninkrijk, verloren. Bijna een halve eeuw wijdde hij al zijn krachten aan het welzijn van het land. De dood eerst maakte een einde aan zijn onvermoeiden arbeid. Als een schitterend toonbeeld van toewijding aan het volk en plichtsbesef heeft de koning een roemrijk blad toegevoegd aan de geschiedenis. Zijn dapperheid op het slagveld hernieuwde den

1230 roem der voorouders. Door zijn wijsheid werd de voortduur van de organisatie en de onafgebroken vooruitgang van den Staat verzekerd. Het vaderland zal eeuwig dankbaar zijn voor de weldaden zijner regeering. Door den arbeid van koning Carol is een onverbreekbare band gelegd tusschen de dynastie en het volk. Op dezen dag van rouw scharen zich alle Roemenen om den beminden troonsopvolger, die er zeker van is in de

1235 liefde en het vertrouwen van zijn volk niet alleen troost te vinden in zijn door alle Roemenen gedeeld verdriet, maar ook kracht tot vervulling van de zware taak tot welke hij heden geroepen is. Bezielde van dezelfde gevoelens als zijn roemrijke oom, zal de nieuwe koning diens taak in het belang van de toekomst van Roemenië voortzetten. Deze proclamatie was geteekend door alle ministers.

1240

TURKIJE.

Een proclamatie.

KONSTANTINOPEL, 12 Oct. (W. B.) Het hier verschijnende geestelijke tijdschrift "Seh urrechad" (de rechte weg) bevat de vertaling van een onder de Mohamedaansche soldaten in Marokko, Algiers en Tunis verspreide Arabische proclamatie. Daarin worden verschillende verzen uit de Koran aangehaald en verder de Mohamedanen aangemaand niet aan de zijde der Franschen te strijden, daar deze de vijanden zijn van God, den profeet en de Muzelmannen. Wijders wordt gezegd, dat degenen, die de zijde der Franschen kiezen, den toorn Gods op zich zullen laden. De proclamatie wijst dan op de

1245 onderdrukking der Mohamedanen en roept de geloovigen op tot den strijd tegen hunne onderdrukkers tot redding van vaderland en godsdienst. Het stuk eindigt aldus: "Mohamedaansche soldaten, zullen wij wachten tot deze lieden ons dooden, ons het vaderland ontrukken en ons berooven van ons vaderlijk erfdeel, eer en leven."

1255 **PORTUCAL.**

Portugal en de oorlog.

De "Seculo" bevatte dezer dagen een artikel, waarin deelneming aan den Europeeschen oorlog werd bepleit. "In de tegenwoordige omstandigheden een afwachtende houding aannemen, zou gelijk staan met schade te doen aan onze nationale belangen, betoogt het blad o.a. Wij moeten bedenken dat, als wij meedoen, dit niet zoo zeer is in het belang van de met ons bevriende mogendheden als wel in het belang van onze eigen natie. Wij zullen immers slechts meedoen aan een onderneming, waarvan het welslagen ons zal bevrijden van een natuurlijken vijand van onze koloniale bezittingen. "A Capital" zegt, dat Portugal de trouwe bondgenoot is van Engeland en handelen zal als de overige bondgenooten in dezelfde omstandigheden. Brito Camacho verklaart in zijn blad "Lucta", dat Engeland nog geen beroep heeft gedaan op Portugal, maar dat dit land gereed is om naar beste krachten de troepen en het materiaal te leveren, welke de bondgenoot mocht vragen. Portugal zal niet op eigen initiatief van leer trekken, maar zal dit doen zoodra Engeland zijn medewerking vraagt op grond van het

1260

1265

1270 bondsverdrag.

Duitschland en Portugal.

1275 JOHANNESBURG, 13 October. (Reuter.) De "Rand Daily Mail" deelt mede, dat ernstige
verwickelingen plaats hadden tusschen de Duitsche autoriteiten in Oost-Afrika en de
Portugeesche bestuurders van Nyasaland. Ten gevolge van onlusten onder de Duitsche
inboorlingen verdacht een Duitsche ambtenaar de Portugeezen, dat zij die onlusten
hadden aangestookt. Hij ging de grens over en schoot een Portugeesch sergeant en vier
1280 inboorlingen dood. De Duitsche autoriteiten boden daarna verontschuldiging aan, maar
de zaak werd ter verdere regeling verwezen naar de regeeringen te Lissabon en
Berlijn.

ZWITSERLAND.

Als het spookt aan de grenzen.

IV. Zueich, 8 October.

1285 De Bondsraad heeft dezer dagen een bespreking gehad met generaal Wille, den
opperbevelhebber der Zwitsersche armee, en met kolonel Von Sprecher, chef van den
generalen staf, over de mogelijkheid eener gedeeltelijke demobilisatie. Wat daar
tusschen de burgelijke en militaire bewindsmannen besproken is, blijft binnen de vier
1290 wanden van het Bundeshaus. Ons is alleen met een paar regels medegedeeld, dat men het
oogenblik voor zulk een maatregel nog niet gekomen achtte.

1295 Wij gaan dus voort met elken dag alweer een millioen francs te offeren voor de
heerszucht van een paar monarchen ergens in Europa, en zullen binnen weinige dagen
de reeds verbruikte zeventig millioen wel op honderd afgerond hebben. Volgens
deskundigen ziet het er zelfs naar uit, dat wij ook de tweehonderd millioen halen.
(Inderdaad zijn de Franschen dezer dagen weer een levendige actie in Elzas begonnen,
wat de Zwitsers noopt aan de grenzen van het noord-westen op hun post te blijven.)
1300 Voor den minister van financiën is het niet gemakkelijk een paar honderd millioen bij
elkaar te kragen. In den zomer, als hier een Pierpont Morgan, een Gould, en een Van
der Bilt afgestapt zijn, dan zit er heel wat geld in Zwitserland! Maar anders – met
alle respect voor mijn tweede vaderland – rolt het goud hier niet zoo kwistig.

1305 Een collega van den Corriere del Ticino, wien waarschijnlijk de zorgen over den
laatsten geweldigen bankkrach in zijn bedreigd kanton nog onder de leden zitten, ging
er daarom eens op uit, om bij het Departement van Financiën te informeeren: waar toch
eigenlijk dat geld vandaan moest komen? En minister Motta, zooals zijn naam al
aanduidt een landsman van den nieuwsgierigen Tessinees, heeft met zuidelijke
openhartigheid al zijn plannen bloot gelegd.

1310 Volgens de ministerieele mededeelingen, die tot op heden niet tegengesproken werden,
hoewel de Neue Zürcher Zeitung het interview onder het half-officieele hoofdje
"Eidgenossenschaft" heeft overgenomen, wil men deze uitgaven allereerst bestrijden
uit de disponibele fondsen, en uit de dezer dagen gesloten oorlogsleening van dertig
millioen. Natuurlijk is dat op geen stukken na voldoende, en dus heeft men reeds naar
andere bronnen omgezien.

1315 Dan komen allereerst in aanmerking de invoering van het tabaks-monopolie, en ten
tweede de heffing van een extra-belasting, een oorlogs-belasting.

1320 Over de wenschelijkheid der invoering van het tabaks-monopolie, waarvan de netto-
opbrengst op tien tot twaalf millioen francs jaarlijks wordt geschat, bestaat in den
Bondsraad volkomen overeenstemming van gedachten. Wat de oorlogs-belasting betreft –
het is nog altijd de minister die aan het woord is, daarover zijn de meeningén
verdeeld.

De invoering van het tabaks-monopolie is zelfs al zoo ver voorbereid, dat den beiden
Kamers in de a.s. December-zitting een uitgewerkt plan kan voorgelegd worden, waarbij
zorgvuldig rekening gehouden is met de belangen der binnenlandsche industrieelen d.
w. z. der planters en der fabrikanten.

1325 Over de beraamde oorlogsbelasting sprak minister Motta met minder beslistheid en
slechts met vage aanduidingen. Om althans iets positiefs te zeggen, gaf hij ten
beste, dat deze belasting natuurlijk slechts een voorbijgaand karakter kon hebben.

Tot zoover de ministerieele verklaringen.

1330 Vast staat dus in ieder geval, dat het ijzeren jaar 1914 den Zwitsers in figuurlijken
en ook in den eigenlijken zin des woords "een leelijke pijp" heeft te rooken gegeven.
Wel hing hier het tabaks-monopolie al lang in de lucht, maar men durfde er toch niet
goed mee komen, wijl de tegenstand der sociaaldemocraten tegen de novelle, die alweer
het meest den kleinen man zal drukken, zeer sterk was. Of deze partij onder de
1335 huidige omstandigheden haar verzet zal volhouden is op heden nog een open vraag. Gaat
het ding erdoor dan zullen wij Hollanders er het hevigst onder lijden en mijn
benijdenswaardig-verwende landgenooten zulleu voortaan ook bij hun Zwitsersche

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 oktober 1914

reisjes moeten toepassen de bekende trucjes der Fransche reis, tenzij de Bondsregeering in het belang der hotelindustrie voor de zomergasten een achterdeurtje open laat. Wat de oorlogsbelasting betreft, het woord was nauwelijks uitgesproken of er kwam in de bladen al openlijk verzet. Gemakkelijk zal het dus niet gaan. Wij hebben hier ni. al een soort van oorlogsbelasting, bekend onder den naam "Militair-Steuer". Wie om redenen van buitenlandsch verblijf, of om redenen van lichamelijke gebreken vrijgesteld wordt van den militairen dienst, die betaalt gedurende een zekeren tijd een extra belasting. Dit instituut dagteekent echter nog uit den ouden tijd, toen arbeidskracht in Zwitserland goedkoop, geld daarentegen zeer duur was. Hoe scheef de verhouding is tusschen het offer, dat de soldaat het gemeenebest brengt, en wat de vrijgestelde voor het vaderland doet, blijkt duidelijk uit de volgende vergelijking. Neemt men aan, dat een gewoon soldaat in het geheel 200 dagen dienst doet, en stelt men zijn loon als arbeider op 5 franken per dag, dan komt men tot een verliespost van 1000 franken, ongerekend de kans, dat de man zijn betrekking verliest. Telt men daartegenover te zamen alles, wat de vrijgestelde in den loop van twaalf jaren aan "Militair-Steuer" heeft te betalen, dan komt men op hoogstens 350 franken! Men ziet het enorme verschil. In normale tijden heeft niemand zich aan dit verschil geërgerd. De Zwitser beschouwt zijn militairen dienst als een eereplicht, waarvan hij voor niets en niemand ter wereld afstand zou willen doen. Ook in deze benarde tijden greep elk weerbaar man zonder morren naar de wapens. Reeds verlieden zoo twee maanden, wat voor de meesten een zeer groot verlies beteekent. Maar, dat men den soldaat, die dit offer bracht, en daarenboven met bloed en leven voor het vaderland instond, nu ook nog een extra oorlogsbelasting gaat opleggen dat wil er bij velen niet in. "Men late degenen betalen, die in de afgeloopen weken thuis en bij hun arbeid bleven, niet ons, die reeds dubbel geleden hebben". Dat is hun antwoord. Men ziet, dat het met de heffing eener extra oorlogs-belasting nog al voeten in de aarde hebben zal. Zonder accordeeren gaat het zeker niet, en men is dan ook algemeen nieuwsgierig, hoe de Bondsregeering dit ding opknappen wil, wijl er nog een stapel andere moeilijkheden in den weg liggen! Maar dit zijn eigenlijk dingen van latere zorg. Voorshands heeft de Bondsregeering haar aandacht gewijd aan een andere netelige quaestie, ik bedoel de handhaving der neutraliteit in de pers. Op het laatste komt het aan; de man van de krant, voila l'enfant terrible! iedereen beseft gemakkelijk, welk een lastig geval dat zijn moet bij een volk als de Zwitsers, dat uit een mengeling van drie of eigenlijk vier rassen bestaat. In vreedzame tijden gaat alles heel best, men kent en verdraagt elkanders gebreken, men waardeert en benijdt elkanders deugden, en zoo komt het werkelijk tot een soort van cosmopolitische federatie, waarin ieder een stuk van zijn eigen herkent, en dat allen gelijkelijk lief is." Maar in oorlogstijden, als immers elke mensch weer dier wordt... De Zwitsersche kranten, die in Duitschen tekst verschijnen, hadden al te zichtbaar den invloed van Deutschland, de kranten, die in Franschen of Italiaanschen tekst gedrukt worden, hadden onweerlegbaar den invloed van Frankrijk ondergaan. Het had niet mogen zijn, maar het is toch gebeurd – tot ergernis van al wie oprecht neutraal dacht en voelde. Aan deze en gene redactie kwam van Bern een stille wenk; maar het baatte niet. Nu heeft het Departement van Justitie order gekregen, straf-bepalingen uit te werken ter beteugeling dezer uitspattingen, oio het kleine land noodeloos in gevaar kunnen brengen. Voor de Zwitsersche pers en groote bladen geven het toe, is dat geen vleiend bewijs.

1385 Wij willen nu maar hopen, dat de Zwitsersche censor niet in het andere uiterste vervalt en ons alleen ongedeesemd brood wil voorzetten.

VEREENIGDE STATEN

Geen bemiddeling.

1390 WASHINGTON, 12 Oct. (Reuter.) President Wilson deelde aan bezoekers mede, dat hij geen rechtstreeksche vredesvoorstellen aan eenige mogendheid heeft gedaan, sedert zijn eerste nota aan de oorlogvoerenden waarin de goede diensten der Vereenigde Staten voor het herstel van den vrede werden aangeboden

TELEGRAMMEN.

Koning Carol †.

1400 BOECHAREST, 12 Oct. (W. B.) Hedenochtend te half elf werd op het kasteel Peleso een godsdienstoefening gehouden die bijgewoond werd door den koning en koningin, de koninklijke familie, de ministers en vertegenwoordigers van de overheid en het leger. Het lijk des konings werd daarna op een bij Plewna veroverde affuit naar het stationsgebouw gebracht en van daar per trein naar Boecharest. Bij de aankomst van den trein op het station Mogosoia te drie uur 's namiddags wachtten de presidenten van Kamer en Senaat, de oud-ministers, de generaals, hooge leden van de rechterlijke

1405 macht en het corps diplomatique den lijkstoet op. De kist, die bedekt was met de Roemeensche vlag, werd op een door zes paar den getrokken affuit gezet, waarop de lijkstoet door de en ha> opgestelde troepen door de stad naar het koninklijk paleis trok.

Een ontzaglijke menschenmenigte begroette vol eerbied den stoet.
1410 Het lijk werd daarna neergezet in de troonzaal, waar het publiek Dinsdag en Woensdag toegang heeft.

Minister Di San Giuliano.

ROME, 12 Oct. (Reuter.) De toestand van den minister van buitenlandsche zaken, markies Di San Giuliano, gaat hard achteruit. Reeds moeten hem de Heilige Sacramenten
1415 zijn toegediend.

Van Dag tot Dag.

Amerikaansche onzijdigheid.

1420 Als nu gedurende 2½ maand – die mij 2½ jaar schijnen – alles samenwerkt om schrik en medelijden te wekken, is het een heldendaad de kunst van onzijdig te zijn te beoefenen. Toch moet men pogen dit te doen. De gedachten zijn vrij, maar men moet ze noch in woord noch in daad uiting geven, en zich intusschen met alle krachten er aan wijden om werkloozen werk te geven, om voor onze jongens, aan de grenzen en hun gra? inen broeders te zijn en om te helpen ge vluchtelingen uit het land, dat drie maanden
1425 geleden nog een gelukkig, vrij, nijver en kunstrijk land was.

In de Vereenigde Staten, die ook neutraal doch niet gekneld zijn tusschen Duitschland en Engeland, spreekt men vrijuit zijn meening over de oorzaken van den oorlog en de wijze waarop hij gevoerd wordt. Als ik wat in dat neutrale land in zeven achtsten der
1430 dagbladen geschreven wordt mededeelde, zou ik zeer onwijs en onnadenkend handelen, en ik doe het niet. Bovendien vele bladen laten zich zeer beleedigend en komend uit evenals vele bladen der oorlogvoerenden dit doen, en wat ons reeds hinderlijk en onwaardig toeschijnt in een oorlogvoerende pers, is onduldbaar in neutrale dagbladen. Maar ik mag aanhalen wat The Nation, het geëerde weekblad dat niemand beleedigt, zegt over de openbare meening in de Vereenigde Staten:

1435 "Our judgment as a nation approves neutrality, we maintain it despite our heart, which are with the Allies".

Om een juisten blik te kunnen slaan op de gebeurtenissen die de wereld schaden, moet men weten hoe de stemming in de groote rijken is. In vier mooie versregels heeft de
Amerikaansche dichter Percy Mac Kaye de volksovertuiging geuit:

1440 How shall we keep an armed neutrality
With our own souls? Our souls bolie our lips,
That seek to hold our passions in eclipse
And hide the wound of our sharp eympathy.

1445 De Amerikanen gevoelen sharp sympathy voor de Belgen. Maar de Vereenigde Staten zijn en blijven gelukkig neutraal.

In Amerika wordt veel geschreven over den waarschijnlijksten toestand van Europa na den oorlog. Zij, die nu reeds voorspellen, dat de oorlog een volkomen geruïneerd Europa
1450 zal achterlaten, vergeten, dat dit grootendeels zal afhangen van den duur van den oorlog en of bij den vrede een eind ?aakt zal worden aan de ontzettende ? van Europa. Als bij den vrede, al weet ik niet hoe, budgetten van oorlog in alle Staten besnoeid worden tot het onontbeerlijke, dan kan heel veel geld bespaard worden om Europa weer op den voet te brengen. Tot nu besteedde Europa drie duizend millioen gulden per jaar
1455 aan landsverdediging en voorbereiding tot oorlog. Zoo een groot deel daarvan gered kon worden, zou Europa dra weer opluiken, vooral daar de geestkracht van een volk na oorlog in volle kracht ontbloesem? in werken van vrede, zooals bewenen werd na den Burgeroorlog in de Verten en in Frankrijk en Duitschland na 1870. Hoe trof de opbloei in Duitschland, maar ook die in Frankrijk. Ik schreef in "De Gids" bij de eerste
1460 wereld-tentoonstelling in Parijs na den oorlog een opstel, dat ik betitelde Gloria Viciis? waarin ik wees op de machtige herleving in kunst en nijverheid van het pas zoo geteisterde Frankrijk. Het had een wedergeboorte ondergaan door lijden en wee. Het had ras getoond. En mocht geen drukkende last als de driejarige dienst en de zware oorlogsbudgetten het na den vrede drukken, dan zou de herleving nog spoediger
1465 plaats grijpen. En dit geldt van elk land in Europa. Want wij zijn allen diep door den oorlog gewond en geslagen en hebben herleving in volkomen vrede en onbezorgde toekomst broodnoodig na dezen wereldgruwel.

Maar zal het mogelijk zijn, dat de vrededroom verwezenlijkt wordt? Er is één goed verschijnsel. Niettegenstaande den oorlog zijn de nieuwe Arbitrage-Tractaten tusschen

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 oktober 1914

- 1470 de Vereenigde Staten met Groot-Britannië, Frankrijk en Spanje door den Senaat te Washington bekrachtigd. Maar het geloof in het Duizendjarig Rijk na den vrede wordt daarentegen geschokt door iets dat oud-president Roosevelt geschreven heeft en dat goedgekeurd wordt door bladen van verschillende richting in Amerika en in beginsel ook door The Saturday Review in Engeland. "De eerste les van den Oorlog" noemde hij
- 1475 zijn geschrift. Die eerste les is volgens hem de volstreckte noodzakelijkheid voor elk volk om bereid, in staat en volkomen geneigd te zijn eigen land tegen een onrechtvaardigen aanval te verdedigen. Wat aan België en Luxemburg overkomen is, bewees aan Roosevelt, hoe volstrekt hopeloos het is op tractaten te vertrouwen, tenzij deze door voldoende macht gehandhaafd en beschermd worden. Het lot dat België
- 1480 trof, is voor den oud-president het leerzaam bewijs van de dwaasheid van welmeenende pacifisten in de Vereenigde Staten, die niet wilden, dat het Panama-Kanaal versterkt en beschermd zou worden. Ja, vertrouw eens op nationale tractaten, na wat aan België geschied is! Alleen door een tractaat beschermd, zou het Kanaal geen 24 uur veilig zijn, tenzij achter het tractaat een voldoende macht bereid stond."
- 1485 Dit is de hoofdinhoud van Roosevelt's pleitrede voor versterking van vloot en leger. En toch zou een vrede, die ? toenemende bewapening van de Vereenigde Staten en Japan bijvoorbeeld niet, breidelde, niet levensvatbaar zijn. Het doet mij leed, dat ik alle vertrouwen in de diplomaten der groote Rijken volkomen verloren heb.
- 1490 Anders kon ik mij aan een stroovuurtje warmen door te hopen, dat de Europeesche diplomaten bij den vrede daarop wel wat vinden zullen. Eerbied voor tractaten is het begin en het einde van alles wat gedaan kan worden om een beschaafd Europa en de vermindering van legers tot politiemacht te verkrijgen. Maar de taak om vredesvoorwaarden te bedenken, die tot dien eerbied dwingen zullen,
- 1495 vrees ik, te zwaar voor diplomaten. Maar hoop doet leven. Wellicht wordt een plan bedacht. Mocht dit slechts geschieden vóór de uitgeputte volken doodgebloed zijn.

ONDER DE STREEP.

Bij een weg.

- 1500 Honden-mobilisatie. - In onze gemeente (ik zeg niet waar) werd gisteravond, en de lantarens brandden uit zuinigheid half-pits, een "lastgeving" rondbezorgd, welke ons allen een zorgvollen nacht, heeft bezorgd. Het was een gemeentelijk bevelschrift, kort, streng, zakelijk:
- 1505 Burgemeester gelast u zorg te dragen Dinsdag den 13en Oct. des voormiddags te 8 uur op het terrein X uw hond (honden) ter vordering ten behoeve van het leger krachtens art. 32 der Wet op de Vorderingen, enz. aanwezig moet(en) zijn". De lastgeving bracht heel onze, van honden overvolle gemeente in last. Er was wel niemand zoo sterk in 's lands wetten doorkneed, om zich dadelijk te binnen te kunnen brengen wat de wet op de "Vorderingen" behelst, en welke kracht van het artikel 32
- 1510 uitgaat. De twijfel hield dus de goe-gemeente uit den slaap! Was er hernieuwd oorlogsgevaar, zoodat zelfs de honden te wapen werden geroepen? Of was de nood-toestand zoo hoog gestegen, dat ? na koeien en paarden reeds zelfs naar de honden het slagernes uitstak? Het werd een slapelooze nacht. En slechts de honden
- 1515 trokken zich van het mobilisatie niets aan en sliepen in een behagelijke ? Hedenochtend, lang vóór acht uur, had de uittocht plaats der honden. Er zijn zonderlinge creaturen, welke men met den naam van honden bestempelt. Men weet een meer uitgebreide verzameling van honden zich nu eenmaal niet betamelijk te gedragen. Hun blaffen is waarlijk het ergste niet! Zij hebben andere on.ikliciien, welke men
- 1520 gewoonlijk bij den enkelen hond door de vingers ziet, doch die men aan een regiment onfatsoenlijke rakkers niet vergeven kan. Er waren ?onderdelij? neen wel ?. En elk van deze honden kon zijn reeds door Noach aan de kaak gestelde on-opgevoedheid niet onderdrukken, door elken anderen hond even aan den staart te snuffelen: Men stelle zich het onwelvoegelijke tooneel voor!
- 1525 Doch er waren slechts weinigen, die zich op dit oogenblik konden ergeren aan deze familiare eigenschap van den canis familiaris. De hondeneigenaars, de eigenaressen niet te vergeten, hadden nu wel andere dingen, die hen het hart bezwaarden. Het was langzamerhand acht uur geworden; men zag achter het hek een officier heen en weer wandelen. Politie-agenten drongen het hondelooze volk achteruit; men trachtte een pad
- 1530 open te houden als een droevigen weg voor al deze hondenbezitters en -bezitsters naar het strenge hondentribunaal. Echter begon zich al spoedig door de menigte het gerucht te verspreiden, welke de bedoeling was van de oproeping der gemeentelijke honden: het leger had trekhonden noodig voor mitrailleuses! Doch toen begon ook even spoedig onder de zenuwachtige
- 1535 lieden de mededeeling de ronde te doen, van mond tot mond over gegeven, dat het Leger

slechts mannelijke honden kon gebruiken, en bovendien slechts honden, die 70 centimeter van den grond tot de schoft maten. Toen men dit eenmaal wist, gevoelde de overgrootte massa zich gerust gesteld! Wie had er zulke geweldige honden, die 70 centimeter maten tot de schoft!... En wat bleken er een boel teefjes te zijn, in plaats van reuen!

1540 Het werd nu een uitbundige vreugde, na den doorgestanen angst om de arme honden, nu de voorwaarden voor maat en geslacht bleken, en het overgrootte meerendeel zich dus noodeloos had ongerust gemaakt. En al die dame-hondjes en kleine hondjes werden extra geknuffeld; en die blaften van blijdschap, al begrepen ze niet recht, waartoe deze

1545 algemeene honden-reunie diende; en ze sprongen wel zeventig centimeter ? de straat ? : "Juffrau", 't zijn alleen de groote mannetjes die ze kinne gebruike voor 't leger, en uwees hondje is 'n Maan teeve!" En zoo verspreidde zich in den ochtend dit alles weer huiswaarts. Het was een blijde en gelukkige terugtocht! Slechts de mannelijke

1550 honden, die de maat hadden, schenen ernstig te kijken; - ... wie zal ons zeggen welke de vaderlandslievende gevoelens onzer huisvrienden zijn?

Permanente versterkingen in den modernen oorlog.

(Van een militairen medewerker.) De val van de vesting Antwerpen heeft reeds heel wat pennen in beweging gebracht en zal dit in de volgende jaren nog wel menigmaal ten

1555 gevolge hebben. Echter is thans de tijd nog niet gekomen, om rustig deze aangelegenheid te bestudeeren en zeker niet, om uit den val van deze eene vesting algemeene gevolgtrekkingen te maken over de hervormingen, welke de vestingbouw zal moeten ondergaan, nu door de invoering van het zware Duitsche belegeringsgeschut van

1560 42 c.M., de voortdurende wedloop tusschen artillerietechniek en fortificatie een nieuwe phase is ingetreden. Echter moge thans reeds een ernstig woord van waarschuwing worden geuit, om uit den val van Antwerpen nu al zoodanige gevolgtrekkingen te maken, welke in deze ernstige tijden het vertrouwen van ons volk in het defensiewezen zouden kunnen schokken.

Zoo merkt b.v. de "N. R. Ct." op: "Voor de zooveelste maal is in dezen oorlog de

1565 ondergeschikte waarde van vestingen, waartegen zwaar geschut in actie kan worden gebracht, aan 't licht gekomen." Wel werdt daarbij gevoegd: "tenzij men aanneemt, hetgeen van deskundige zijde is verzekerd, dat Antwerpen's forten lang zoo sterk niet waren, als werd voorgeven". Maar door vele niet-militaire lezers wordt het belang van deze laatste opmerking, gelijk mij reeds enkele malen is gebleken, niet voldoende

1570 begrepen. Juist bij de minst-ontwikkelde dagbladlezers blijft van dergelijke opmerkingen hangen, wat niet zoo bedoeld wordt. Daarin schuilt in dezen tijd een groot gevaar, nog daargelaten, dat ook het eerste gedeelte van de genoemde opmerking nog niet zoo onomstootelijk vaststaat en de thans woedende krijg zelfs voorbeelden geeft, welke het tegendeel bewijzen!

1575 Gaan wij de laatste oorlogen na, dan zien we in den Fransch-Duitschen oorlog van 1870 -71 door de Franschen een weinig doelmatig gebruik maken van de duurzame versterkingen, hetgeen vooral daaraan is toe te schrijven, dat het Fransche vestingstelsel zoodanig was ingericht, dat het voor dekking van de mobilisatie en van

1580 de concentratie van de troepen weinig waarde had en bij de verdere operaties strategisch niet kon samenwerken met het veldleger. Bovendien geeft die oorlog een scherp afgeteekend voorbeeld van den noodlottigen invloed, welken versterkingen kunnen hebben, indien zij niet juist worden gebruikt, daar Bazaine, aangetrokken door de sterke vesting Metz, zich met 100,000 man daarin liet opsluiten. Het niet juist

1585 gebruiken van versterkingen mag toch zeker niet gelden als een bewijs van hare onbruikbaarheid!

Daartegenover staat in dien oorlog de wekenlange, krachtige verdediging van den spoorweg Nancy-Parijs door de vesting Toul, welke ook in dezen oorlog zoo'n belangrijke rol speelt alsmede het gebruik, dat de Generaal Faidherbe maakte van de noordelijke versterkingen als operatiebasis voor zijn offensief optreden, terwijl

1590 overal, waar tot een geregeld beleg werd overgegaan, vrij lang weerstand werd geboden. Zoo viel Belfort eerst na ? maand, Metz na 2 maanden, Parijs na ruim 4 maanden, enzovoort. Na 1870 had in Frankrijk eene groote hervorming van het vestingstelsel plaats en werden, nog onder den indruk van de geleden nederlaag, aan de Noordelijke en vooral aan de Oostelijke grens, tal van nieuwe vestingwerken

1595 aangelegd, om de mobilisatie en de concentratie van het leger te kunnen dekken. Daarachter werd Parijs, als centraal-reduit der landsverdediging, krachtig bevestigd. Deze versterkingen werden voortdurend op de hoogte van den tijd gehouden, ook toen De invoering van projectielen met eene groote brisante springlading, eene belangrijke hervorming van den vestingbouw noodzakelijk maakte. Eerst in de laatste jaren, toen

1600 de reorganisatie van de levende strijdkrachten zeer terecht werd ter hand genomen, hierop meer kon worden vertrouwd en een Fransch offensief optreden weer tot de

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 oktober 1914

mogelijkheden ging behooren, kon een groot aantal vestingwerken vervallen en bleef alleen een vestingstelsel over, dat met het veldleger strategisch zou kunnen samenwerken. De krachtige verdediging van de linie Toul-Verdun door het veldleger, steunend op de forten, de kringvestingen Toul en Verdun als basis van zijne operatiën gebruikend, is daarvan een schitterend bewijs. Hiervan moge worde opgemerkt: Zoo ergens, dan is tot heden bij de vesting Toul gebleken het groote nut, dat versterkingen in den modernen oorlog kunnen hebben, indien het veldleger er een doelmatig gebruik van weet te maken.

1605

1610 In Duitschland gebeurde na 1870 het tegenovergestelde van hetgeen Frankrijk deed. Sterk door de overwinning, werd alle zorg besteed aan de levende strijdkrachten, totdat de reorganisatie van het Fransche leger, welke de mogelijkheid van een Fransch offensief weder grooter maakte, ook daar dekking van de grenzen door versterkingen ten gevolge had. De verbetering van de vestingen Metz, Straszburg, Neu-Breisach, J? nstein, enz. is daarvan een bewijs.

1615 In den Russisch-Japanschen oorlog heeft de vesting Port-Arthur ongetwijfeld een nadeeligen invloed uitgeoefend op de Russische operaties, waarbij deze vesting te veel het centrum was, terwijl de rol, welke de versterkingen in den laatsten Balkan-oorlog hebben gespeeld, nog niet algemeen scherp omlijnd kan worden. In den thans woedenden oorlog valt de aandacht op het zeer nuttig gebruik van de vestingen aan Frankrijks oostgrens, op het bele? van enkele, niet moderne Fransche versterkingen als Maubeuge en vooral ook op den strijd om het Belgische vestingstelsel. Hoewel in 1839 de onzijdigheid van België door de groote mogendheden werd gewaarborgd, ontstond langzamerhand een strooming in het land, welke de neutraliteit, zoo noodig, met de 1620 kracht der wapenen zelf wenschte te kunnen handhaven, tegenover hen, die geheel op het geschreven tractaat wilden vertrouwen. Zoo verklaarde b.v. de minister Beernaert in de Belgische Kamer: "Men moet in tijd van nood aan de verdragen gelooven en zich op de grootmachten beroepen, die de onzijdigheid hebben gewaarborgd, terwijl daarentegen o.a. de Generaal de Brialmont in woord en geschrift en de Majoor der 1625 Genie Ch. Dejardin in zijne "Etude sur la situation géographique, politique et militaire de la Belgique" aandringen op eene krachtige Belgische landsverdediging, om eene herhaling van de dagen van Jemappes, Malplaquet, Meenen, Kortrijk, Pleurus, Ligny, Waterloo, enz. aan het land te kunnen besparen.

1630 Als gevolg hieraan werden in België tal van oude versterkingen, als Ostende, Nieuwpoort, Doornik, Bergen, Charleroi, Meenen, enz. enz. opgeheven en het vestingstelsel teruggebracht tot de Maaslinie, waarin o.a. de bruggenhoofden van Luik en van Namen zouden moeten medewerken, om een uitval van Frankrijk naar Duitschland of omgekeerd tegen te gaan, terwijl in de jaren 1860-1864 de vesting Antwerpen als 1635 centraal-reduit der landsverdediging werd aangelegd. In de laatste jaren is met het moderniseeren van deze laatste vesting een aanvang gemaakt. Hierbij zij opgemerkt, dat bij het reorganiseren van de landsverdediging tot in de laatste jaren in België het oog bijna uitsluitend gericht was op het vestingstelsel, ten koste van het veldleger, een feit, dat ook in de operaties van de laatste weken voortdurend treft. Het eerst was dit het geval bij de verdediging van de Maaslinie, welke voor het 1640 grootste gedeelte werd gevoerd door de vestingen Luik en Namen, zonder eene innige samenwerking met het veldleger.

1645 Vooral een klein land zal voor de verdediging van zijne neutraliteit moeten kunnen beschikken overeen krachtig veldleger, goed uitgerust en in vreedstijd reeds zoo volledig mogelijk modern georganiseerd en geencadreerd.

1650 Daarnaast kunnen permanente versterkingen aangelegd in volkomen overeenstemming met de militair-geographische gesteldheid van het land, de taak van het veldleger verlichten, mits de versterkingen goed worden gebruikt en het veldleger hiermede samenwerkt, eene samenwerking, waarop o. a. Von Moltke zoo krachtig den nadruk legde. Wat de technische inrichting der moderne versterkingen betreft, is uit het beleg van 1655 de vestingen Luik en Namen overtuigend gebleken, dat het type van de groote eenheidsforten, - gelijk reeds te voren door vele militaire technici was aangetoond, niet in staat is om aan eene beschieting met modern belegeringsgeschut weerstand te bieden. Zelfs al hadden de Duitsche belegeringskorpsen niet kunnen beschikken over de zware mortieren van 42 c.M., dan nog zouden de groote, diepe forten ook aan het lichtere geschut van 24 en 28 c.M. eene te groote trefkans hebben geboden. Meer en 1660 meer zal in de moderne fortificatie het beginsel van de verspreide gevechtskracht gehuldigd moeten worden en gestreefd moeten worden naar den bouw van kleine, ondiepe forten, met een gering relief. Misschien zal zelfs nog verder gegaan worden en de z.g. mobiele pantserfortificaties meer op den voorgrond treden. Beschouwingen 1665 hierover zijn echter voor een dagblad minder geschikt.

Uit de bij Luik en Namen verkregen resultaten mag echter geenszins worden afgeleid, dat forten, gebouwd volgens het laatstgenoemd beginsel, evenmin in staat zouden zijn,

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 oktober 1914

om aan eene langdurige beschieting met zwaar geschut geruimen tijd weerstand te bieden.

- 1670 Bovendien moeten deze resultaten niet worden overdreven. Het fort Loncin, in de geïllustreerde bladen zoo veelvuldig afgebeeld, viel na het derde schot, maar... toen werd het opgeblazen, doordien het buskruitmagazijn werd getroffen. Voor de andere forten waren echter niet minder dan ongeveer 50 schoten noodig, voor het niet geheel moderne Fransche fort Mancevillers zelfs 160! En de hardnekkige verdediging van het fort Camp des Romains in de linie Toul-Verdun behoeft geen toelichting. Na het krachtig oprukken van de Duitsche infanterie trok het Belgische veldleger terug op de vesting Antwerpen. De hier niet te beantwoorden vraag, of dit te vroeg geschiedde, buiten beschouwing latend, is een dergelijk terugtrekken in het centraal-reduit der landsverdediging zeker juist. Maar de vesting Antwerpen mag als zoodanig niet worden veroordeeld, omdat nog steeds niet is verklaard, waarom het Belgische veldleger, met uitzondering van enkele kleine uitvallen, zich hierin door eene betrekkelijk geringe Duitsche legermacht liet opsluiten en waarom een krachtige uitval, steunend op de vesting als operatiebasis, achterwege bleef, toen de terugtrekkende beweging van de Duitsche legers in Frankrijk een aanvang nam. Hiertegenover moge weder het door de vesting Toul gegeven voorbeeld werden gesteld!
- 1675
- 1680
- 1685 Ten slotte nog de opmerking, dat de vesting Antwerpen wel gemoderniseerd werd, maar dat deze wijziging van de stelling voor een groot doel nog niet voltooid was, gelijk in het Avondblad van 8 dezer reeds werd opgemerkt. Het door het Duitsche belegeringskorps aangevallen front, waarbij de snelle, z.g. verkorte aanvalswijze van den Beierschen generaal Von Sauer weder hare bruikbaarheid bewees, bestond voor het meerendeel uit verouderde werken, die vroeger deel uitmaakten van de voorstelling van de oorspronkelijke vesting Antwerpen. Uit de resultaten, welke bij de beschieting van deze forten werden verkregen, kunnen voorzeker geen voor de moderne forten geldende, algemeene gevolgtrekkingen worden afgeleid. Uit den val van Antwerpen een juist gebruik en het weerstandsvermogen van moderne versterkingen in het algemeen te veroordeelen, ook van die, welke het moderne, tactisch juiste beginsel van de verspreiding der gevechtskracht huldigen, is wel wat erg voorbarig!
- 1690
- 1695

- 1700 Gewezen zij nog op het nut, dat de beperkte eenvoudige inundatie op het zuidfront in het Land van Hoboken heeft gehad, waar het zware belegeringsgeschut ernstige bezwaren ondervond.

Allerlei.

Fouragères.

- 1705 – Er bestaat nog een andere herkomst van déze officiers-onderscheidingsteekenen, dan die wij vermeldden; zij dagteekenen ook uit den Tachtigjarigen Oorlog. Het zouden de ruiters van Maurits zijn geweest, die in den slag bij Turnhout een massa vijanden hadden gevangen genomen, door gebruik te maken van de fouragestrikken, die zij aan den zadelknop meevoerden, en die dienden om daarin de bundels hooi, gemaaid gras of koren of dergelijke fourage voor hun paard mede te voeren. De ruiters van Maurits waren den vluchtenden vijand na gerend, met hun tweeën zulk een fouragestrik vasthoudende en er de vluchtelingen als het ware in opvangende. Maurits zou toen aan zijn ruitery als eereteeken het dragen van een zijden koord over de uniform hebben vergund; en zoo werd dit koord "fouragère" genoemd, als herinnering aan den
- 1710
- 1715 fouragestrik.

– D – Poincaré aan het front.

- Dezer dagen – tegelijk met den vermoedelijken terugkeer der Fransche regeering uit Bordeaux naar Parijs – heeft de President der Fransche Republiek, naar het voorbeeld van den Tsaar en keizer Wilhelm, zijn voornemen te kennen gegeven, zich persoonlijk naar het front te begeven, ten einde zijn strijdende landgenooten moed in te epreken door zijn tegenwoordigheid. Deze daad van den president eener republiek ligt volkomen in de lijn van zijn bevoegdheden zelfs zou de president gerechtigd zijn, het opperbevel van het Fransche leger op zich te nemen, indien hij dit wenschte. Hij zal het bevel echter wel in handen laten van generaal Joffre en diens staf-officieren! Het recht bestaat evenwel; want in 1875 werd een wet aangenomen in Frankrijk, dat de president de verantwoordelijkheid te dragen heeft ook voor oorlogs-handelingen, desnoods als opperbevelhebber van leger en vloot ("chef agissant de la personne"). Deze bepaling werd in dé Fransche Grondwet opgenomen op nadrukkelijk verlangen van maarschalk Mac Maheu. Sedert werd dit recht daarin gehandhaafd. Zooals echter gezegd, president Poincaré bedoelt niet anders dan als het hoofd van een republikeinschen staat door zijn aanwezigheid zijn meelevens in den strijd en met de strijdende troepen te toonen.
- 1720
- 1725
- 1730

1735 **De naam van den oorlog.**

– In Amerika is men niet tevreden met den korten naam, welken men bezig is aan den tegenwoordigen oorlog te schenken. Er is zelfs reeds een blad, dat een prijsvraag onder zijn lezers heeft uitgeschreven, ten einde op deze wijze te komen tot een geschikte betiteling. Het resultaat daarvan is het volgende dozijn namen geweest,

1740 waaronder er – naar onze meening – eigenlijk niet één is, die een bijzondere verdienste heeft als suggestieve benaming voor zulk een wereld-schokkende gebeurtenis als deze: The European War. The War of 1914. The War of the Triple Entente. Emperor William's War. The Slave-Teuton War. The World War. The War op The Nations. The Anglo-Franco-Russia-German War. The War of the European Powers. The Great Confrot?.

1745 The War. The last War.

Indien we voor het uitkiezen hadden, kozen we den laatsten naam!

– □ – **Mo**

1750 – In dezen oorlog berokkent Rusland ons natuurlijk weer de meeste moeite met de uitspraak en schrijfwijze der plaatsnamen; we hebben immers alle reeds een struikeling gemaakt over de stad Przemysl? In bijna alle kranten en op verschillende kaarten komt deze stad voor met een andere benaming of spelling. Gelukkig is daar een voorbeeld uit Amerika, waar men beweert, dat er 394 verschillende manieren zijn, om "Mainwaring" te schrijven. Doch dit cijfer wordt nog hij verre overtroffen door

1755 Shakespeare, wiens naam in den loop der eeuwen al op 4000 verschillende wijzen werd geschreven; reeds alleen in de gemeentelijke boeken van zijn geboorteplaats Strafford komt zijns vaders naam in zestien verschillende spellingen voor.

– **O – Engelsche oorlogs-lectuur.**

1760 – Wij vonden nu ook een opgave van de lievelings-boeken van Engelsche soldaten te velde; wij dienen er bij te vermelden, dat de hierna vermelde boeken werden aangeteekend door een der Engelsche bevelhebbers, Lord Wolseley, voor een boek-catalogus van een Engelsche expeditie van eenige jaren geleden. Daarin worden

1765 aanbevolen als de meest geschikte lectuur voor de mannen onder de wapens: Macaulay's "History" en "Essays". In den Chineeschen veldtocht (Bokser-opstand) kwamen op dit lijstje voor Shakespeare, Thomas à Kempis, benevens het "Soldiers Pocketbook". Verdere aanbevelenswaardige boeken voor ontwikkelde Engelsche officieren en soldaten zijn, volgens een in de bladen opgenomen plebisciet: Creasy's "Decisive Battles", Plutarchus' "Lives", Voltaire's "Charles XII", Proud? land". Toch veronderstellen we

1770 dat de meeste Tommies het liefst van hun half-pennypaper smullen!

Nederland en de Oorlog.

Nederlandsche Anti-Oorlog Raad.

1775 In een "Oproep aan het Nederlandsche Volk", deelt het bestuur van den 8 October opgerichten Anti-Oorlog Raad het volgende mede:

1780 Ons land zal wellicht niet rechtstreeks warden getroffen door den vreeselijken oorlog, die Europa en de wereld thans teistert. Alleen buiten onze grenzen spelen zich tot heden de ontzettende tooneelen af, die een moderne oorlog met zich brengt. Doch dat wij misschien gespaard blijven voor dood en verschrikking, kan voor ons geen reden zijn om ons louter te bepalen tot leniging van de nooden, welke ten gevolge van den ?tionalen toestand onder eigen medeburgers en inwoners van naburige staten heerschen.

Andere hooge plichten wachten eveneens op vervulling!

1785 Op het Nederlandsche volk rust, als neutraal gebleven natie, de plicht, naar krachten mede te werken aan een beëindiging van het bloedige geschil, welke redelijken waarborg biedt, dat onze beschaving niet wederom door een zelfde ramp worde getroffen. Met huivering en weerzin mag men zich afvragen, of de vredesvoorwaarden van straks, na zoovele offers aan leven en goed, de kiem van nieuwen oorlog zullen in

1790 zich bergen en na dezen krijg het gruwelijk spel der militaire bewapening op den ouden voet zal worden voortgezet. Of de techniek der moordtuigen, die thans hun werk met zulk een verbijsterend succes verrichten, opnieuw zal worden verbeterd en de natiën straks in nog sterkere mate de vruchten van vlijt en wetenschap zullen besteden aan vernietigingswerktuigen?

1795 Wij weten zeer goed, dat ons kleine land op zichzelf geen overwegenden invloed op dit vraagstuk zal kunnen uitoefenen. Het "Vredespaleis" in Den Haag staat bovendien daar als een stomme getuige van de onmacht, die de vredesbeweging heeft getoond tegenover de machten, welke den oorlog hebben doen ontketenen. Geen overschatting van ons pogen, geen naïef vertrouwen op vage vredesformules, zelfs op welomschreven

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 oktober 1914

1800 wederzijdsche verplichtingen, bezielen ons. De wereldoorlog van thans heeft ook in dit opzicht helaas ontzaglijk veel geleerd! Doch dit mag ons niet beletten, te beproeven wat mogelijk is voor de zaak der zwaar getroffen menschheid.

1805 Ons land is klein, doch met andere neutrale landen kan het ongetwijfeld gewicht in de schaal leggen. De oorlogvoerende partijen stellen alles in het werk om ons te overtuigen van hun goed recht, hetgeen reeds een aanwijzing is, dat zij het oordeel van de openbare meening ook in een klein neutraal land op prijs stellen.

1810 De Nederlandsche Regeering heeft – en wel in de Tweede Kamerzitting van 3 Augustus jl. – te kennen gegeven, dat zij, als de omstandigheden daarvoor gunstig zijn, hare goede diensten tot herstel van den vrede zal aanbieden. Wij zijn er van overtuigd, dat het nuttig kan zijn dat in dit pogen, evenals bij de handhaving van de neutraliteit het geval is, op een gegeven oogenblik het volk achter haar staat. Doch bovenal is het onze meening, dat een bestrijding van den oorlog in het algemeen voor het vervolg zal moeten uitgaan van de massa des volks zelve, voorgelicht door de mannen en vrouwen, die in staat zijn studie te maken van de middelen en wegen, die

1815 kunnen leiden tot het groote doel: de duurzame bestrijding van den oorlog. Welnu, wij hebben vrijheid gevonden, tot den aanvang van dezen arbeid den stoot te geven. Wij deden het met den schroom van menschen, die weten hoe zwaar de taak is en hoe zwak de enkeling staat tegenover de geweldige factoren, die tot heden beschikten over het lot der volkeren. Maar wij deden het in de overtuiging, dat zeer velen gevoelen wat wij

1820 ja?en, en dat in ieder geval een begin moet warden gemaakt. Wij dan stichtten een organisatie, die zich ten deel stelt de totstandkoming van den vrede bovenbedoelden geest. Wij doen een beroep allen om ons daarin te steunen! Die steun zal in hoofdzaak kunnen zijn van ?, voor een gering deel van materieelen aard.

1825 Onze arbeid zal grootendeels hierin bestaan: a. de oorzaken te bestudeeren, welke tot den tegenwoordigen oorlog hebben geleid en in de toekomst tot nieuwe oorlogen zouden kunnen; b. de middelen te onderzoeken, welke zouden kunnen bevorderen, dat de tegenwoordige ?ieg wordt beëindigd en een vrede wordt ge?iten, welke niet de kiem van nieuwe oorlogen in zich draagt; e. de gevolgen te bestudeeren van den tegenwoordigen oorlog op economisch, moreel en intellectueel gebied; d. de hervormingen te

1830 overwegen, welke in de nationale en internationale verhoudingen moeten worden aangebracht om oorlogen in de toekomst te voorkomen; e. te streven naar een krachtige nationale en internationale organisatie van alle teg?eners van den oorlog.

1835 Zoo zal het o. m. noodzakelijk zijn te onderzoeken, welke lessen uit het uitbreken en het verloop van den huidigen oorlog te trekken zijn voor de ontwikkeling van het volkenrecht; en of niet, bv. door meerdere internationale organisatie te brengen in de Staten van Europa, door grondige herziening van de methode van behandeling der buitenlandsche politiek en door tevens krachtig te werken in de richting van ontwapening tusschen de Europese Staten onderling, de oorlog met vrucht kan worden bestreden. Met ernst zal dit alles moeten worden overwogen en zullen deze gedachten

1840 uit de sfeer van vage wenschen moeten worden overgebracht naar het terrein van zoo concreet mogelijke voorstellen. Voor deelneming aan de door ons beoogde studie hopen wij niet vergeefs een beroep te doen ook op bekwame personen, die thans nog geen deel van onzen Raad uitmaken. Tevens kan wellicht, gebruik makende van ?it of van

1845 bestaande internationale verbindingsen, al aanstonds iets worden gedaan tegen het aanwakken van den haat onder de inwoners van de verschillende oorlogvoerende landen. Wij hebben tot een en ander gesticht een Nederlandschen Anti-Oorlog Raad. Wij roepen u op, om zoo spoedig mogelijk van uwe instemming te doen blijken. Gij kunt dit doen, door u persoonlijk als medestander van ons op te geven, maar daarnaast richten wij ons tot alle vereenigingen en corporaties, welke leven in ons volk. Vereenigingen

1850 van allerlei aard, gewoon in normale tijden werken des vredes en der beschaving te verrichten, vereenigingen en politieke partijen, vereenigingen voor wetenschap en kunst, alle organisaties, die op eenig maatschappelijk gebied werkzaam zijn, zij alle kunnen steun en medewerking verleenen De oorlog – btet blijkt thans maar al te

1855 droevig – treft de maatschappij in a* nare geledingen en aan ieder streven onder normale omstandigheden berokkent hij enorme schade. Het is een volstrekt belang van allen om zich tegen dit gruwelijk kwaad aan te gorden. Wij willen niet op de gebeurtenissen vooruitloopen en de pretentie hebben van een definitief college met bovenomschreven omvangrijk doel. Mocht in een later stadium, met behoud van bereikte samenwerking, het wenschelijk zijn onzen Raad belangrijk aan te vullen of zeifs te

1860 reorganiseeren, dan zullen wij daartoe, ter wille van de goede en groote zaak, volgarne medewerken. Thans echter moet een aanvang worden gemaakt en wij achten ons niet verantwoord langer werkeloos te blijven.

1865 Het bestuur van den Nederlandschen Anti Oorlog Raad bestaat uit de heeren: F. M. Knobel, voorzitter; J. H. Schaper, onder-voorzitter, prof. dr. D. van Embden; mr. dr.

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 oktober 1914

D. A. P. N. Kooien; mr. V. H. Rutgers; mevr. W. Asser-Thorbecke, penningmeesteres, Oosteinde 1, Amsterdam; jhr. mr. dr. B. de Jong van Beek en den 1e, secretaris, Theresiastraat 51, 's-Gravenhage.

- 1870 De Raad is samengesteld uit: mr. J. H. Abondanon, mr. J. Ankerman, mevr. W. Asser-Thorbecke, dr. S. Baart de la Faille, mej. E. Baelde, ds. S. K. Bakker, mevr. mr. C. Bakker-Van Bosse, mr. dr. J. A. A. H. de Beaufort, S. van den Bergh, dr. H. P. Berlage, jhr. mr. J. W. M. Bosch van Oud-Amelisweerd, mej. F. H. Broeksmit, R. Casimir, ds. dr. J. A. Cramer, mr. C. Th. van Deventer, J. Douwes, mr. H. C. Dresselhuys, mevr. W. Drucker, dr. C. Easton, mej. Th. A. van Eek, Marcellus Emants,
- 1875 prof. dr. D. van Embden, A. Feberwee, mr. dr. M. J. van der Flier, F. S. van der Goot, prof. mr. H. B. Greven, mr. dr. P. H. J. M. van der Grinten, mr. dr. Ant. van Gijn, S. M. Hugo van Gijn, prof. dr. G. Heymans, E. van der Horst, mevr. dr. Aletta Jacobs, J. B. A. Jonckheer, jhr. mr. dr. B. De Jong van Beek en Donk, mevr. C. A. de Jong van Beek en Donk-Kluyver, Kluyver, prof. dr. H. Kamerlingh Onnes, Mevr. G.
- 1880 Kapteyn-Muysken, prof. dr. L. Knappert, F. M. Knobel, mr. dr. D. A. P. N. Koolen, mej. H. S. S. Kuyper, mr. H. J. de Lange, dr. J. van Leeuwen, prof. dr. H. A. Lorentz, dr. I. P. Lotsy, H. van der Mandere, mej. Marg. Meyboom, ds. mr. M. J. A. Moltzer, mevr. Ella Petron, M. Reepmaker, mr. H. van dé Riviële, mr. dr. H. J. Romeyn, mr. V. H. Rutgers, J. H. Schaper, H. W. J. A. Schook, ds. J. C. Sikkel, prof.
- 1885 mr. D. Simons, mr. H. Smeenge, ds. A. S. Talma, jhr. dr. Nico van Suchtelen, dr. J. van der Valk, W. H. Vliegen, J. L. van der Voorden, mevr. W. Wibaut-Berdenis van Berlekom.

- 1890 De minimum-bijdrage voor personen bedraagt f0.25, voor vereenigingen welke wenschen toe te treden tot den Raad f2.50, terwijl van grootere bonden, welke zich over het geheele land uitstrekken, zoo mogelijk een bijdrage van minstens f25 wordt verwacht.

Een protest.

- 1895 Aan den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel is een schrijven gezonden door het hoofdbestuur van den Groninger Landbouwbond, waaraan wij het volgende ontleenen: Het zal U niet bevreemden, dat met zeer groote belangstelling door den geheelen Groninger boerenstand is kennis genomen van het verslag van Uw interview, dezer dagen in dagbladen gepubliceerd. Een moeilijk uitwischbare blaam is van Uwe hooge plaats
- 1900 geworpen op den Groningschen boer in het algemeen. Bittere verontwaardiging is deardoor zeer natuurlijk tegen ons opgewekt bij bijna het geheele Nederlandsche volk. Waar wij in geen enkel opzicht de gronden Uwer beschuldiging als juist erkennen, achten wij, als vertegenwoordigers van den Groningschen landbouw, ons verplicht daartegen met al de kracht, die in ons is, te protesteeren. De hooge prijzen, die een deel van ons volksvoedsel heeft bereikt, hadden door doelmatige regeeringsmaatregelen
- 1905 tijdig aangewend, zeer zeker kunnen worden voorkomen. Dat dit niet is geschied, mag achteraf niet worden geweten aan een deel van on volk, dat daaraan allerminst schuldig staat. Het is thans niet de tijd, om de door Uwe Excellentie genomen maatregelen critisch te ontleden en te beoordeelen. Uwe toch reeds zoo ontzaglijk moeilijke taak wenschen wij niet nog te veraf?aren. Integendeel; voor de uitvoering
- 1910 van redelijke regeeringsmaatregelen mag op onze medewerking steeds, en thans meer dan ooit, worden gerekend. De burgemeesters onzer plattelandsgemeenten hebben dit nog onlangs herhaaldelijk ondervonden en erkend. Maar Uwe beschuldiging noodzaakt ons te bewijzen, dat Uwe raadslieden bedroevend slecht op de hoogte zijn geweest van den toestand in ons bedrijf en van dien van den graanhandel. Wat den laatsten betreft,
- 1915 kunnen wij ons beroepen op den tot u gerichtten brief van den heer Schilthuis, voorzitter van de Vereeniging "De Beurs" te Groningen. In dit stuk vindt Uwe Excellentie de gegevens, die afdoende bewijzen, dat de schuld van den ongewenschten loop, dien de prijzen van het broodkoren hebben genomen, niet is te zoeken bij den Groningschen graanhandel. Dat zij evenmin is te vinden bij den Groningschen boer,
- 1920 blijkt daaruit mede zonneklaar. Deze handelt aan de Groningsche beurs niet zelf, maar laat daar zijn akkerbouw-producten verkoopen door commissionnairs. Vraag en aanbod, met vrije concurrentie, regelen er den prijs. Die vraag is vergroot en die prijzen zijn verhoogd, mede door aankopen voor rekening van het Rijk en van gemeenten. Tal van factoren oefenen op de prijsvorming invloed, doch niet de bloote wenschen van een
- 1925 Minister. Wil deze dien wensch in vervulling zien gaan, dan behooren andere maatregelen te worden genomen. Dan bestaat geen ander middel dan waartoe Uwe Excellentie ten slotte ook is gekomen: onteigening of vrijwillige verkoop aan de Overheid, onder bedreiging met en zoo noodig toepassing van onteigening. Wordt die maatregel over het geheele land met oordeel toegepast, zóó, dat niet het eene deel
- 1930 dupe wordt ten bate van het andere, dan staat geen noemenswaard verzet te wachten. Groningen heeft dit bewezen.

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 oktober 1914

- 1935 Alleen onoordeelkundig en onredelijk ingrijpen prikkelt tot tegenstand. Zoo, toen begin September de maximumprijs der rogge op f10 en die der tarwe op f12 per 100 K.G. werd bepaald. Naar verhouding der andere prijzen was de roggeprijs op dat oogenblik te laag. De hoogste noteering van tarwe en rogge aan de Groninger beurs bedroeg 1 September respectievelijk f8.25 en f8 per H.L. Naar den maximumprijs der Regeering kon resp. f9.- en f7.- worden besteed. Door den regeeringsmaatregel is de tarweprijs niet, de roggeprijs wèl gedrukt. Immers, de noteering was 8 Sept. respectievelijk
- 1940 f8.50 en f7.80. De tarweprijs bleef ondanks 25 cts. rijzing nog 50 cts. beneden het regeeringsmaximum. De roggeprijs daalde 20 cts. en bleef daardoor nog 80 cts. boven het maximum.
- 1945 Intusschen heeft de regeeringsmaatregel stellig wel invloed gehad op de prijzen, maar die invloed was een averechtsche. Vooral de bedreiging met onteigening ingeval van vervoeding van rogge aan het vee, schijnt uitwerking te hebben gehad. Daardoor is de kooplust voor gerst toegenomen en de prijs daarvan van 1 Sept.-10 Sept. gestegen van f6.35 tot f7.25 per 60 K.G. De kleiboeren, die veel gerst en zeer weinig rogge verbouwen, hebben daarvan geprofiteerd. De zand- en veenboeren, die geen gerst, maar zeer veel rogge telen, zijn gedupeerd.
- 1950 Rogge is voor de zandboeren het veevoeder bij uitnemendheid. De prijzen van het opzet-vee zijn ongekend laag. Niet alleen is daarmede dezen zomer geen weidegeld gemaakt, maar moet zelfs nog verlies worden geleden op de aankooprijzen van verleden voorjaar. Dit opzet-vee is niet slachtbaar en moet door den winter worden geholpen. Ontneemt de Regeering den zandboer zijn gewone veevoer (rogge) tegen gedrukte prijzen
- 1955 en noodzaakt zij hem ander, duurder, veevoer (gerst) weer aan te koopen, dan snijdt dit mes van twee kanten.
- Wel is waar moet het streven van Uwe Excellentie, omuit het buitenland veevoeder aan te voeren, hoogelijk worden gewaardeerd; maar tot dusverre waren de resultaten daarvan, helaas, nog niet van groote beteekenis. Is het wonder, dat in zulke
- 1960 omstandigheden sommige, vooral kleine, financieel zwakke boeren, die toch al moeite genoeg hebben, om met hun bedrijf uit te komen, zich hebben laten verleiden wat van hunne haver te mengen door hunne rogge, om onteigening te voorkomen? Wij keuren dit af maar achten het verklaarbaar, zonder aan "woeker" of "kras egoïsme" te denken.
- 1965 Dat deze vermenging met haver op eenigszins belangrijke schaal heeft plaats gehad, ontkennen wij ten sterkste. Zij heeft zich beperkt tot groote uitzonderingen. Eene zoo onzinnige opzettelijke vermenging, als die met petroleum of glas, zooals ergens voorgekomen, betreft dus stellig zulke geheel op zich zelf staande gevallen, dat zij in een sensatiebericht bij het onkundige groote publiek grof opgeld mogen kunnen doen en in staat mogen zijn, om het Nederlandsche volk tegen den Groninger boer in het
- 1970 harnas te jagen, maar van Uwe hooge plaats allerminst hadden mogen worden genoemd. Ons wordt door Uwe Excellentie te laste gelegd, terughouding van voorraden, met speculatieve doeleinden. Duidelijker bewijs van de volstrekt onkundige voorlichting, waarvan Uwe Excellentie de dupe is geworden, is moeilijk bij te brengen. De heer Schilthuis heeft dit reeds overtuigend aangetoond. Immers hebben de hooge prijzen de
- 1975 boeren er juist toe gebracht, om met koortsachtige haast den oogst te brengen aan de markt, waar de aanvoeren in September groter waren dan ooit te voren en in eene maand circa ? van den geheelen oogst werd verhandeld. Hadden de landarbeiders, die het dorschwerk willen sparen tot na de bieten-campagne, dit niet ten deele verhinderd, dan zou nog meer zijn aangevoerd.
- 1980 Om diezelfde gewaande terughouding, met speculatie op oorlogswinst, is Uwe Excellentie voornemens ook maximumprijzen voor peulvruchten vast te stellen. Van deze peulvruchten dienen nagenoeg alleen de erwten mede tot menschenvoedsel. De erwtenprijzen zij echter geenszins buitensporig en van achterhouding is daarbij geen sprake, al kan uiteraard niet alles tegelijk worden gedorscht en aan de beurs
- 1985 gebracht.
- In de heden gehouden vergadering van den Groninger Landbouwbond deelde de heer H. W. Smit te Stadskanaal mede, dat hij was aangezien voor den landbouwer, die glas in de onteigende tarwe had gemengd. Hij had nog 5 HL., die in beslag zouden worden genomen, doch hij had de ambtenaren gewaarschuwd, dat door een gedeelte glasschilvers zaten.
- 1990 Met het inhalen, is dit glas, van een sintelweg, aan de wielen der wagens blijven zitten en op den dorschvloer gekomen. Die tarwe zou weer worden getrieurd en dan worden vermalen voor paardenbrood. Er is geen quaestie van opzet, dat weten z. i. de ambtenaren ook wel.
- 1995 **De terugkeer der vluchtelingen.**
De terugkeer der vluchtelingen naar Antwerpen en omgeving zal geleidelijk en van regeeringswege geschieden. Binnenkort verschijnt hieromtrent een

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 oktober 1914

regeringsmededeeling, als de desbetreffende onderhandelingen tusschen Nederland en
Duitschland tot het gewenschte resultaat hebben geleid.

2000

De Belgische vluchtelingen.

Amsterdam.

Geleidelijk worden de vluchtelingen die zich hier ter stede bevinden, naar andere
plaatsen overgebracht. Zoo zijn er 20 gegaan naar Hilversum, 50 naar Haaksbergen,
2005 even zooveel naar Velden en 110 naar Venray. Heden zouden er 196 naar Edam gaan, ?
naar Venray en 50 naar Heemstede.

2005

Loods D van de IJkade is heden ontruimd. de vijfhonderd vluchtelingen die er
gehuisvest waren, zijn in hoofdzaak overgebracht naaiden overkant van het IJ, met
2010 name het Upaviljcen. met het oog op het Irandgevaar is het tijde- Mevrouw VERHEVEN,
Boes-have Kliniek Amsterdam, vraagt inlichtingen over haar man, Dokter, lijdend in
St. Camille, Antwerpen, 7 Octoher.

2010

lijk gebouw van "De Bijenkorf" weer ontruimd.

2015

Nog steeds brengen de gowone treinen groepjes vluchtelingen aan. Zoo kwam hedenmorgen
een groepje van vijftig aan. één groote familie, waarvan het hoofd een .zeven-en-
zei'cntigjarige vrouw was. Gisteren kwamen eenigo Belgische en een drietal Engelsche
soldaten in burgerkleeding hier aan. Zij zullen zieer waarschijnlijk niet worden
2020 geïnterneerd, doch als gewone viuc-htolmgen worden beschouwd.

2020

De leiding van het werk voor de vluchtelingen is opgedragen aan den heer Jonker,
directeur der Toevlucht voor Onbehuisden, in zijn hoedanigheid van lid der commissie
voor de armenverzorging bij het' in staat van verdediging brengen der stelling van
2025 Amsterdam.

2025

Het animo om terug te keeren schijnt bij de Belgen nog niet groot te zijn. Wij hebben
geïnformeerd of er voor de Belgen, die den wensch te kennen geven, zoo spoedig
mogelijk naar Antwerpen terug te gaan, daartoe reeds gelegenheid bestaat. Ons bleek,
2030 dat deze nog niet bestaat en dat men in dezen nog de eersto stappen moet doen.
Treinen naar Antwerpen loopen nog niet. Ieder, die in het bezit is van financiën en
die voor eigen rekening en eigen risico wil ver-' 'trekken, kan vertrekken naar
Roosendaal. Zooals men weet, zijn de Nedorlandsche Regeering en het Duitsche
oppergezag met elkander in overleg getreden om De vluchtelingen zoo spoedig megeiijk
2035 naar Antwerpen te doen terugkeeren. Eerst als een regeling is getroffen, zal de
groote vluchtelingenstroom kunnen worden vervoerd. Ieder Antwerpenaar, die thans naar
zijn woonplaats wil vertrekken, kan slechts, als broodeloos vreemdeling, tot
Roosendaal worden vervoerd.

2030

2035

Het bericht, dat ons bereikte, als zou men morgen een extra-trein naar Antwerpen
laten loopen, konden wij niet bevestigd krijgen. Tot Antwerpen kunnen de treinen in
geen geval terstond doorrijden, daar, zooals men weet, een der spoorbruggen tusschen
Capelle en Antwerpen is opgeblazen. De mogelijkheid echter bestaat, dat de reizigers
over een hulpbrug kunnen gaan en aan de andere zijde van het Kanaal een trein voor
2040 Antwerpen kunnen vinden.

2040

2045

BELGIE-HOLLAND.

De volgende families worden gezocht. GENNE. AIME v. n. HEYDE. GOUJON-CLAESSENS.
CLAESSENS-WITTOCK. HEYLEN-CLAESSENS. CLAESSENS-BELDERBOSCH (laatstgenoemde van
2050 Wommelgkem). Inlichtingen GENNÉ, Hotel Palais Royal, Amsterdam. (Liefst
telegraphisch.)

2050

Van elders.

Van de 1200 te Gouda aangekomen vluchtelingen, welke daar een onderkomen hadden
gevonden, zijn Maandag een deel naar omliggende gemeenten overgebracht. De
2055 Commissaris der Koningin mr. dr. Van Leeuwen heeft thans de verdeeling van de
Belgische vluchtelingen over de verschillende gemeenten van Noord-Holland in handen
genomen. Het comité te Utrecht heeft, volgens het "U. D.", gisteren een paar benauwde
uren doorgebracht. De tram met 1500 vluchtelingen, voor Utrecht bestemd, zou te zes
2060 uur, tegen half 7 arriveeren, doch kwam alleronverwachts te 5 uur al binnen stoomen.
Men dacht aanvankelijk dat het de trein voor Leeuwarden was en begon al brood uit te
deelen en water, toen plotseling door het treinpersoneel gecommandeerd word: "Alles
uitstappen, alles voor Utrecht bestemd". De menschen moesten allen op het tweede

2055

2060

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 oktober 1914

2065 perron blijven, omdat er een 400 moesten worden afgeteld voor doorzending naar Baarn,
Houten, Vleuten, Soest en de Bilt. De consternatie groeide nog aan, toen drie minuten
later wederom een stampvolle trein binnenreed, de trein voor Leeuwarden. Men moest
thans voor 4500 vluchtelingen zorgen, hun eten en drinken geven en hun inlichten.
Te Veendam kwamen gisteren 100 Belgische vluchtelingen en te Wildervank 75. Te
2070 Steenwijk zijn ongeveer 80 vluchtelingen aangekomen. Te Zutphen kwamen gisteravond
350 vluchtelingen aan. Een honderdtal bleef, de overigen gingen door naar Laren en
Lochem. Te Haarlem zijn weer 278 Belgische vluchtelingen aangekomen. Totaal kwamen
daar aan een kleine 5000, van wie een deel naar omliggende dorpen is doorgestuurd.
Gisteren zijn te Wieringen 23 Belgische vluchtelingen aangekomen, die bij
verschillende burgers onderdak hebben bekomen. Heden zouden er meer van Amsterdam
2075 worden gehaald. Zaterdagavond kwamen te Zandvoort de eerste 46 aan, die in de
dépendances van het Groot Badhuis en van hotel Driehuizen en in het ziekenhuis van
het Witte Kruis werden ondergebracht. Toen Zondagmorgen het bericht van den
Commissaris der Koningin kwam, dat dien dag een 300-tal zouden aankomen, was een
ieder in de weer, om de vluchtelingen goed te ontvangen. De Amsterdamsche
2080 Vacantiekolonie, het Haarlemsch Kinderhuis, Café Germania en tal van particuliere
woningen, waaronder de villa van dr. Mendes de Leon uit Amsterdam, worden in
gereedheid gebracht en toen dan ook in den namiddag een kleine 300 vluchtelingen per
electric tram aankwam, konden ze allen op uitstekende wijze worden ingekwartierd.
Maandagmiddag kwam nog een 100-tal, die voorloopig in café Germania werden
2085 ondergebracht om morgen in het Badhuis voor minvermogenden hun intrek te nemen. In
totaal zijn hier thans een 500 vluchtelingen.
De heeren Snoeck Henkemans, Van Vuuren en Ruys de Beerenbrouck, die voor de Regeering
een uitgebreid onderzoek in het Zuiden instelden, hebben den toestand der
vluchtelingen bevredigend gevonden. Door de zending van 25,000 dekens voorzag de
2090 Regeering in de behoefte aan dekking, terwijl de intendance en particulieren, o. a.
de directies van enkele groote dagbladen, voor voedsel zorgden. Wegens de
moeilijkheid om spijzen te bereiden en boterhammen gereed te maken, is vooral te
Putte en te Ossendrecht noodig direct eetbaar voedsel, zooals gesmeerde boterhammen,
gekookte erwten, enz.

2095

Roomsche Belgische kinderen.

Wij krijgen van verschillende zijden brieven van menschen, die zich beklagen dat hun
aanbod om Belgische kinderen in huis te nemen door het Huisvestingscomité van de hand
werd gewezen, wijl zij Protestant of Israëliet waren.
2100 Wij hebben vernomen, dat het comité heeft gemeend aan de dringende verzoeken te
moeten voldoen van de Roomsche ouders van vele kinderen, die uitdrukkelijk gevraagd
hadden slechts een onderdak in Roomsche gezinnen te verschaffen en daarom den
algemeenen regel heeft gesteld.
De brieven, critiek op dezen maatregel bevattende, meenen wij in dezen tijd niet te
2105 moeten plaatsen: ieder doet zijn best en werkt hard en critiek, zelfs de beste, doet
geen nut en werkt, te laat. Maar bovendien, voor zoover hier aan den wensch der
ouders gevolg wordt gegeven, lijkt de maatregel uitnemend – en er bestaat noch
gelegenheid, noch tijd om na te gaan of hier van te grooten ijver sprake kan zijn en
of het comité meer doet dan zoo handelen als het 't meest in den geest van en naar
2110 den wensch van de ouders schijnt te zijn.
Toch willen wij wel erkennen, dat wij dien wensch der Belgische ouders zeer sterk
betreuren. Indien honderdduizenden van een overwegend Katholiek volk gedurende korten
tijd bij een in meerderheid Protestantsch volk gastvrijheid komen zoeken, behoorden
die ouders meer vertrouwen in hun gastheeren, meer vertrouwen in de kracht van eigen
2115 geloof te hebben.

Uit Bergen-op-Zoom.

Men schrijft ons van Maandagavond uit Bergen-op-Zoom:
Op last der militaire overheid worden de vluchtelingen uit de dorpen en bosschen om
2120 Bergen-op-Zoom verwijderd en met wagens naar hier gebracht.
Daarvan is het gevolg dat, niettegenstaande duizenden per treinen en booten naar
elders vervoerd worden, die toestand nog altijd niet veel verbeterd. Wel behoeft
niemand in de open lucht te slapen, maar honderden die gaarne vier en vijf franc voor
een bed betalen willen, liggen toch nog altijd op stroo. Gelukkig komt er steeds meer
2125 van alle kanten hulp opdagen. De ontvang- en trouwzaal van het stadhuis is dan ook
langzamerhand een groot magazijn van levensmiddelen geworden terwijl – omdat de
spijskokerij het niet meer af kan – het middengedeelte van de Groote Markt door
militairen is afgezet en daarop een groot getal fornuizen geplaatst is, waarop den
geheelen dag eten wordt gekookt, dat met auto's naar de verschillende lokalen, waar

Naspeuringen van Paul Theelen: 13 oktober 1914

2130 vluchtelingen zijn, gebracht wordt. De dankbaarheid van de Belgen over de wijze, waarop ze hier ontvangen en behandeld worden, is zoo groot, dat velen hunner nu reeds het plan gevormd hebben geld bijeen te brengen om, na het eindigen van den oorlog. Bergen-op-Zoom een blijvend aandenken aan te bieden.

2135 **Inlichtingen Vluchtelingen.**

Wij ontvangen nog steeds brieven, het verzoek behelzende om mede te werken tot het opsporen van vluchtelingen, die door familie worden gezocht. Het is wellicht goed nog eens te verwijzen naar de in vorige nummers opgenomen kennisgeving, luidende:

2140 "De Centrale Regeeringcommissie tot behartiging van de belangen der vluchtelingen maakt bekend, dat aan haar secretariaat, Lange Voorhout 45, Den Haag, alle inlichtingen betreffende uitgeweken personen zijn te verkrijgen, voor zoover dit althans nu reeds mogelijk is.

2145 "Dank zij de medewerking der commissarissen der Koningin en der burgemeesters wordt de commissie in staat gesteld, een zoo volledig mogelijk register aan te leggen van de vluchtelingen hier te lande. Dit register zal eerst geheel in orde zijn, zoodra de stroom der vluchtelingen eenigszins tot rust is gekomen."

Een dankbetuiging van den Belgischen gezant.

2150 Naar aanleiding van een bezoek aan de inrichtingen, waar Belgische vluchtelingen zijn ondergebracht, heeft de Belgische gezant een schrijven van dank gericht tot den burgemeester van Den Haag, waarin de gezant verklaart, het krachtige medegevoel der Nederlanders in het ongeluk der Belgen in België bekend te zullen maken. "Door zich te beijveren ons lijden te verzachten, heeft Holland aan de beschaafde wereld het mooiste voorbeeld gegeven en de bewondering van de geheele wereld opgewekt",

2155 verzekerde de gezant, die ook dank bracht aan de vol toewijding werkzame ambtenaren en de liefdadige personen, die in verschillende gastvrije instellingen zich met de hulpverlening en met de organisatie daarvan hebben belast.

Voor de vluchtelingen in Engeland.

2160 Het Engelsche dagblad "Evening News" geeft tegenwoordig een halve kolom berichten in het Nederlandsch ten bate der tallooze Vlaamsche uitgewekenen die geen Engelsch verstaan. Maar dat kleine beetje nieuws is spoedig uitgelezen. Wie aan zijn kranten, weekbladen en tijdschriften niet reeds een andere bestemming gegeven heeft, doet daarom de Vlaamsche ongelukkigen in Engeland een weldaad met ze geregeld op te zenden

2165 naar Ruskin College, Oxford.

De Antwerpsche gevangenen.

De uit de gevangenis te Antwerpen losgelatenen bevinden zich bijna allen te Boxtel en zullen van Regeeringswege naar veilige plaatsen worden vervoerd.

2170